

บทที่ 2

วรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

การศึกษาเส้นทางของการพัฒนาครุณักวิจัย การวิจัยรายกรณีของครูดีเด่นระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยได้เสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1. ความเป็นมา ความหมาย และความสำคัญ ของการวิจัยปฏิบัติการ
2. ขั้นตอนของการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน
3. การวิจัยรายกรณี
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความเป็นมา ความหมาย และ ความสำคัญ ของการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับการวิจัย : จากผู้เ้ามาเป็นผู้ผลิต

John Goodlad (1983 อ้างถึงใน Sheldon and Allain, 1987) ได้ศึกษาการทำงานของครูพบว่า ในช่วง 30 ปีที่ผ่านมาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครูมีน้อยมาก เขาสังเกตเห็นว่าพฤติกรรมการสอนของครูมักจะสอนตามแบบที่ตนเองเคยถูกสอนมา ซึ่งในหนังสือของ Stephen M. Corey (1953) ได้กล่าวไว้ว่า ความรู้ที่สำคัญในการปฏิบัติงานของครูมาจากประสบการณ์ของครูนั่นเอง และพบว่าถึงแม้จะมีการรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนออกเผยแพร่ในวารสาร การวิจัยและมีการรายงานการจัดประชุมทางอาชีพให้ครูได้ศึกษาก็ตามแต่ครูก็ยังมีพฤติกรรมการสอนเช่นเดิมหรือเปลี่ยนแปลงไปเพียงเล็กน้อย

สาเหตุที่ครูมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมากในพฤติกรรมการสอนนั้น Tye and Tye, Buchman และ Zahorik (1984, 1983, 1984 อ้างถึงใน Sheldon and Allain, 1987) สรุปว่า เพราะการฝึกปฏิบัติ การคิด และการตัดสินใจของครูนั้น มีข้อมูลที่ไม่ได้มาจากองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดการวิจัยของนักการศึกษาแต่การตัดสินใจของครูมาจากข้อมูลอันเป็นองค์ความรู้เดิมจาก ภูมิหลังของครู ความสนใจ และประสบการณ์ของครูเอง ดังนั้นในการทำงานกับนักเรียน ซึ่งครูต้องตัดสินใจอย่างรวดเร็ว จึงกระทำบนฐานของประสบการณ์ของตนเอง ซึ่งมีลักษณะแคบ และมีข้อจำกัดของแต่ละบุคคล ประสบการณ์ของครูที่มีอยู่นั้นไม่เพียงพอสำหรับการสอนในโรงเรียน จากการใช้

ประสบการณ์ของครูในการสอนจนเกิดความเคยชิน จึงทำให้พฤติกรรมการสอนของครูไม่เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือไม่มีการพัฒนา

ตาราง 2.1 สรุปปัญหาที่พบที่เป็นสาเหตุของการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน

ปี	ข้อค้นพบ	นักวิชาการ
1953	ความรู้ที่สำคัญในการปฏิบัติงานของครู มาจากประสบการณ์ของครู	Stephen M. Corey
1983	ในช่วง 30 ปี พฤติกรรมการสอนของครู ไม่เปลี่ยนแปลง	John Goodlad
1983	การฝึกปฏิบัติงาน การคิด และการตัดสินใจของครูมาจากภูมิหลัง ความสนใจ และประสบการณ์ของครูเองในการทำงานกับนักเรียน ทำให้ครูต้องตัดสินใจอย่างรวดเร็วบนฐานประสบการณ์ของตนเอง ซึ่งมีลักษณะแคบ และ	Tye and Tye, Buchman, Zahorik
1984	ประสบการณ์ที่มีอยู่นั้นไม่เพียงพอ ทำให้พฤติกรรมการสอนของครูไม่เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือไม่มีการพัฒนา หรือพัฒนาน้อย	

แนวคิดเดิมในการพัฒนาครูคือให้ครูเป็นผู้ใช้ผลจากการวิจัย ทั้งนี้เพื่อให้ครูได้มีฐานความรู้ที่กว้างขวางและลุ่มลึกมากยิ่งขึ้นวิธีการพัฒนาครูในแนวคิดเดิมจึงมีการสนับสนุนให้นักวิจัยทางการศึกษาเป็นผู้วิจัยหาความจริงเกี่ยวกับเรื่องปัญหาในการสอน วิธีการสอนที่ดีที่เหมาะสมกับนักเรียนในแต่ละระดับ แล้วนำผลการวิจัยไปให้ครูศึกษา และนำไปใช้ แต่ Croese (1987) ชำ

ถึงใน Sheldon and Allain, 1987) ก็พบปัญหาว่า ครูไม่ใช้ผลงานวิจัยนั้นเพราะ ครูไม่เข้าใจ ครูไม่มีประสบการณ์ ไม่สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ได้ Zahonk (1984 อ้างถึงใน Sheldon and Allain, 1987) ได้ให้เหตุผลว่า จริง ๆ แล้วที่ครูไม่ใช้ผลงานวิจัยนั้นไม่ใช่เพราะไม่อยากใช้ แต่เป็นเพราะว่างานวิจัยที่นักวิจัยผลิตขึ้นมา นั้นมันเป็นเรื่องไกลตัว เป็นเรื่องที่มีความหมายน้อยสำหรับครู และครูไม่มีประสบการณ์เพียงพอที่จะทำความเข้าใจกับผลงานวิจัยนั้นได้ ดังที่ ไทพูร์ย ลินลาร์ตน์ (2534) ให้ความเห็นว่า การให้ครูไปอบรม 3 วัน หรือ 5 วัน แล้วให้ครูกลับมาทำวิจัย ครูไม่สามารถทำได้ ควรที่จะใช้เวลาในการฝึกความเจตจำนง ความคิด ความชำนาญ ให้เป็นการสอดคล้องกับธรรมชาติของครู อย่างน้อย 3 ถึง 5 เดือน ครูอาจจะทำวิจัยได้ หรือเข้าใจงานวิจัย

Buchmann (1983 อ้างถึงใน Sheldon and Allain, 1987) ได้ขยายความคิดในคุณค่าของการวิจัยว่าอยู่ที่กระบวนการแสวงหาความรู้ ที่อยู่ในรูปแบบของการวิจัย การลงมือทำวิจัยด้วยตนเอง จะทำให้ได้ทั้งส่วนที่เป็นความรู้ และส่วนที่เป็นกระบวนการแสวงหาความรู้จากการทำวิจัยนั้น อีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ครูไม่ใช้ผลงานวิจัย เพราะว่าครูยังขาดเทคนิค ซึ่งแนวคิดที่ได้จากงานวิจัย เป็นแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิจัยที่อยู่นอกห้องเรียน ที่แสดงความคิดเห็นในการพัฒนาการสอนครูไปสู่การเป็นครูมืออาชีพและ Simmons และ Carr and Kemmis (1984, 1986 อ้างถึงใน Sheldon and Allain, 1987) สรุปว่าการสอนของครูไม่สามารถที่จะพัฒนาเป็นมืออาชีพอย่างแท้จริงได้ เพราะครูขาดอิสระภาพในการตัดสินใจ และการปฏิบัติการสอนของครูขาดฐานจากทฤษฎีทางการวิจัยรองรับ การจะเป็นนักวิชาชีพได้นั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ มีอิสระภาพทางความคิด และมีสติปัญญา การสอนของครูจะเป็นวิชาชีพที่แท้จริงได้ ครูจะต้องเข้ามาร่วมมือกันทำวิจัย เข้ามาทำกิจกรรมร่วมกันอย่างกระตือรือร้น ต่อเนื่อง ในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องการสอน ซึ่งจะทำให้ครอบคลุมถึงการตรวจสอบบทบาทของครู เรื่องของการจัดการเรียนการสอน อิทธิพลและผลต่าง ๆ ที่มีต่อปฏิสัมพันธ์ของครูและนักเรียนในห้องเรียน

การพัฒนาความรู้และทฤษฎีต่าง ๆ จะต้องมาจากคนที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติงาน Lanier (1984 อ้างถึงใน Sheldon and Allain, 1987) กล่าวว่าในปัจจุบันได้มีความพยายามที่จะพัฒนาวิธีการแก้ปัญหาในโรงเรียน ในรูปแบบของการพัฒนาจากเบื้องบนลงสู่เบื้องล่าง แต่การพยายามพัฒนาในรูปแบบนี้ไม่ได้ผล เนื่องจากครูมักจะทำงานที่แยกส่วนกัน ไม่รวมมือกัน ครูจะต้องมีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน และเข้าใจถึงอิทธิพลของตัวเอง

ครูที่มีต่อผู้เรียน และการวิจัยที่ดีควรจะทำเป็นทีม ที่มีทั้งครูและนักวิจัยด้วย จะทำให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง และเกิดการเรียนรู้อย่างมาก Tikunoff and Mergendoller (1983 อ้างถึงใน Sheldon and Allain, 1987) กล่าวว่า ถ้าครู และนักวิจัยสามารถร่วมมือกันเป็นทีมนักวิจัยได้ การใช้การวิจัยก็จะเป็นสื่อสำคัญในการพัฒนาบุคลากร บทบาทของครูนักวิชาชีพไม่ควรจะมีขอบเขตจำกัดเพียงการอ่านงานวิจัย ครูควรเป็นผู้ลงมือทำวิจัยเอง Simmons (1984 อ้างถึงใน Sheldon and Allain, 1987) อธิบายว่า การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูนั้นเป็นพื้นฐานในการทำให้ครูเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติการสอนในห้องเรียน และการพัฒนาไปสู่ครูมืออาชีพนั้นก็คือการลงมือทำวิจัยในชั้นเรียนด้วยตัวของครูเอง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.2 สรุปแนวคิดในการพัฒนาครู

การพัฒนาแนวคิด	จุดประสงค์	วิธีการ	ปัญหาที่พบ	นักวิชาการ
ระยะที่ 1	เพื่อให้ครูมีฐานความรู้ที่กว้างขวางสู่ผลึก	นำผลการวิจัยไปให้ครูศึกษา คือให้ครูเป็นผู้ใช้ผลการวิจัย ครูเรียนด้วยตนเอง	- ครูขาดเทคนิคเพราะไม่ได้ลงมือทำด้วยตนเอง - งานวิจัยที่ผลิตขึ้นเป็นเรื่องไกลตัว ครูไม่มีประสบการณ์ในการที่จะทำความเข้าใจ - ครูไม่สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ได้ เพราะไม่มีประสบการณ์	Buchmann Cross Zahorik
ระยะที่ 2	เพื่อให้ครูพัฒนาไปสู่ครูมืออาชีพ	ให้ครูกับนักวิชาการร่วมมือกันทำวิจัย คือให้ครูเป็นนักวิจัยร่วม	- ครูมักไม่ให้ความร่วมมือ ต้องการงานที่แยกส่วนกัน	Carr and Kemnis Lanier Simmons
ระยะที่ 3	เพื่อให้การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนนั้นเป็นพื้นฐานในการทำให้ครูเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติการสอนในห้องเรียน	ให้ครูลงมือทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนด้วยตนเอง คือให้ครูเป็นนักวิจัย		Simmons

สำหรับในประเทศไทย คุรุสภา เป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิชาชีพครูได้ กำหนดเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู โดยเน้นให้ครูปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ คือ การศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาตนเอง เผยแพร่ผลงานวิชาการ และการเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการ ที่องค์กรหรือหน่วยงานหรือสมาคมจัดขึ้น

นอกจากนั้นกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีนโยบายในการปฏิรูปการศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพของสถานศึกษาให้เป็นที่ยอมรับของสังคม เพื่อจะได้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป โดยเน้นทั้งผู้เรียนและครู โดยเฉพาะการส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นวิชาชีพในสถานะการปฏิบัติงานปกติ

ทางด้านสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู เป็นหน่วยงานสำคัญที่มีบทบาทในการพัฒนาครู เนื่องจากข้าราชการครู เป็นข้าราชการส่วนใหญ่ของประเทศ ดังนั้น ครูจึงต้องได้รับการดูแลในการพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูจึงมีนโยบายรวมทั้งเงินเดือนเกี่ยวกับการพัฒนาครู โดยมีนโยบายส่งเสริมให้มีการพัฒนาข้าราชการครูทุกคน ทุกระดับ โดยมีการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และมุ่งเน้นให้ข้าราชการครูมีความรู้ ทักษะ เจตคติที่ดี และเหมาะสมกับการเป็นครู

วิธีการที่จะพัฒนาความรู้และทักษะในการสอนของครูมีหลายวิธี เช่น การจัดอบรมภายในโรงเรียน การนิเทศโดยศึกษานิเทศก์ การสาธิตของครูที่สอนเก่ง การนำผลประเมินการสอนโดยบุคคลอื่นมาเป็นตัวกระตุ้นให้ครูพัฒนาความรู้และทักษะการสอน การให้รางวัลแก่ครูที่สอนดี การส่งครูไปศึกษาต่อ การประเมินการสอนของครูเป็นระยะ ๆ การนำผลงานวิจัยโดยผู้อื่นมาเป็นตัวกระตุ้น หรือการให้ครูทำวิจัยเอง ซึ่งวิธีที่ให้ครูทำวิจัยเอง กำลังได้รับความนิยมเพราะเป็นตัวเองระหว่างทฤษฎีทางการศึกษากับภาคปฏิบัติในโรงเรียน (อุทุมพร จามรมาน, 2537)

Cross (1987 อ้างถึงใน Sheldon and Allain, 1987) สรุปว่า การใช้การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นการพัฒนาการสอนของครูทุกระดับ ครูจะได้ประเมินประสิทธิภาพของตัวเองด้วยตนเอง ดังนั้นจึงเป็นเหตุผลที่จะใช้ปฏิบัติต่อไปในปัจจุบันได้ Cross มองว่า การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นรูปแบบที่จะเป็นทางที่ทำให้ครูตัดสินใจอย่างนักวิชาชีพ และในการพัฒนาการเรียนจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อ ครูได้ทำวิจัยด้วยตนเอง Jean Moniff (1993) กล่าวว่า ถ้าครูทั้งหมดเสริมการ

ทำงานด้วยการทำวิจัยปฏิบัติการ การทำวิจัยปฏิบัติการเป็นวิธีการที่จะพัฒนาครูไปสู่การเป็นครูมืออาชีพ และเป็นการประเมินการปฏิบัติงานของครูในห้องเรียนได้

จากการศึกษาดังกล่าว ทำให้สรุปได้ว่าการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนจะช่วยแก้ปัญหาในชั้นเรียนและครูผู้วิจัยจะเกิดการพัฒนา ทั้งความรู้ การเรียนการสอน และพัฒนาอาชีพ

1.2 ลักษณะเด่นของการวิจัยปฏิบัติการ

การวิจัยปฏิบัติการ ไม่ใช่เรื่องใหม่ ได้ปรากฏในหนังสือของ Corey ปี 1953 และมีปรากฏในงานเขียนของ Kurt Lewin ในปี 1940 โดยจุดประสงค์ที่ต้องการเสนอคือ ความสนใจที่จะสนับสนุนการทำวิจัยปฏิบัติการซึ่งประโยชน์ของการทำวิจัยปฏิบัติการนั้น นอกจากเป็นการแก้ปัญหาแล้ว ยังเป็นเครื่องมือที่ดีที่จะนำไปสู่การพัฒนาวิชาชีพครู

Gordon Edward Fuchs (1980) กล่าวว่า การวิจัยปฏิบัติการ เป็นรูปแบบหนึ่งของการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ เป็นการแก้ปัญหาในชั้นเรียน ผู้วิจัยคือ ครูในชั้นเรียนนั่นเอง การวิจัยไม่สนใจที่จะนำผลไปอ้างอิงทั่วไป และไม่เข้มงวดในเรื่องของการควบคุมตัวแปร

Camre - Jone (1983 อ้างถึงใน Sheldon and Allain, 1987) ได้ให้ความหมายของการวิจัยปฏิบัติการว่า การวิจัยที่ประสบผลสำเร็จนั้นผู้วิจัยจะต้องพัฒนามุมมองของตัวเองตลอดเวลา เพื่อที่จะทำให้เกิดความเข้าใจที่ดีขึ้น และจุดมุ่งหมายหลักของการวิจัยปฏิบัติการ คือ การเข้าไปพัฒนาการปฏิบัติงาน การเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ การแปรผล เพื่อที่จะหาข้อค้นพบว่าเกิดอะไรขึ้น

Martyn hamneraly (1993) ได้อธิบายถึงลักษณะวิจัยปฏิบัติการว่า เป็นการสืบเสาะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในการศึกษา ซึ่งมีหลัก ดังนี้ (1) เป็นการลงมือปฏิบัติในสังคมหรือ เกี่ยวข้องกับการศึกษาของผู้วิจัย (2) ผู้วิจัยจะต้องมีความเข้าใจในหลักการปฏิบัติ และ (3) เป็นสถานการณ์ที่มุ่งให้ประสบผลสำเร็จ

LR. Gay (1992) อธิบายว่า ความมุ่งหมายของการวิจัยปฏิบัติการ คือ การแก้ปัญหาในชั้นเรียน เป็นวิธีที่ประยุกต์มาจากวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เป็นปัญหาที่อยู่ในบริบทของสังคมนั้น

โดยไม่มุ่งที่จะนำผลการวิจัยไปอ้างอิงทั่ว ๆ ไป ไม่มุ่งที่จะควบคุมตัวแปรเหมือนกับการวิจัยทั่ว ๆ ไป การวิจัยปฏิบัติการมุ่งที่จะแก้ปัญหาอย่างเดียว ไม่เหมือนกับกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ การวิจัยผลิตจาก 1 ห้องเรียน หรือ หลาย ๆ ห้องเรียน โดยครูมีส่วนอย่างมากในกระบวนการ เป็นการฝึกแก้ปัญหาที่มีอยู่ มิได้มุ่งไปที่ความตรงของผลงาน และการนำมาผลไปอ้างอิงทั่ว ๆ ไป

ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ (2539) ได้สรุปลักษณะสำคัญของการวิจัยปฏิบัติการ มีดังนี้

1. มีลักษณะที่นำมาใช้ได้จริงในทางปฏิบัติ (practical) และตรงกับประเด็นของปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในโลกของการทำงาน ซึ่ง subjects ที่ศึกษา อาจจะเป็นนักเรียนในชั้นเรียน กลุ่มเพื่อนร่วมงานหรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับงานที่ทำอยู่
2. ข้อค้นพบที่ได้จะให้ลำดับขั้นตอนที่เป็นระบบในการแก้ปัญหาหรือวิธีการพัฒนาที่ดีกว่าสิ่งที่ทำอยู่เดิม และมีลักษณะของข้อค้นพบที่ได้จากข้อมูลเชิงประจักษ์ เช่น จากพฤติกรรมที่สังเกตได้ในปัจจุบันมากกว่าจากความคิดเห็นที่มาจากประสบการณ์เดิม
3. มีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงได้ (flexible) และปรับปรุงได้ (adaptive) คือ ยอมให้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในช่วงของการทดลอง
4. เป้าหมายของการวิจัยจะมุ่งไปที่ข้อค้นพบที่ได้จากสถานการณ์เฉพาะ มากกว่าที่จะสรุปพาดพิงไปถึงสถานการณ์อื่น ผลการวิจัยจะไม่เน้นความตรงภายในและความตรงภายนอก เพราะไม่มีการควบคุมและกลุ่มตัวอย่างไม่จำเป็นต้องเป็นตัวแทนของประชากร เพราะผลที่ได้จะนำมาใช้กับกลุ่มที่ศึกษาอยู่เท่านั้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Corey (1949) ได้ให้ความเห็น และสรุปว่า การวิจัยแบบดั้งเดิม กับการวิจัยปฏิบัติการ นั้น มีความแตกต่างกัน 4 ด้าน ดังนี้

ตารางที่ 2.3 การเปรียบเทียบลักษณะวิธีวิจัยแบบดั้งเดิมกับวิจัยปฏิบัติการ

	วิจัยแบบดั้งเดิม	วิจัยปฏิบัติการ
1. วิธีการสุ่มตัวอย่าง	ทฤษฎีการสุ่มตัวอย่าง และกระบวนการสุ่ม สามารถ นำผลการวิจัยไปอ้างอิงสู่กลุ่ม ประชากร	ไม่มีทฤษฎี และกระบวนการสุ่ม แต่สนใจบุคคลหรือสิ่ง ที่ศึกษาในสถานการณ์ที่ เฉพาะเจาะจง
2. การออกแบบการวิจัย	วางแผนการออกแบบการ วิจัยอย่างเป็นระบบ	ไม่มีการจำกัดรูปแบบ มีการ ยืดหยุ่น เปลี่ยนแปลงภายใต้ เวลาที่เปลี่ยนไป
3. คุณสมบัติของผู้วิจัย	คาดหวังว่าจะต้องมีความรู้ และความสามารถในการออกแบบการวิจัย ทฤษฎีการสุ่ม ตัวอย่างและสถิติในการ วิเคราะห์	ความรู้ไม่ใช่เกณฑ์ของผู้วิจัย เพราะไม่ได้นำมาผลไปอ้างอิง สู่กลุ่มประชากรผู้วิจัยมีบทบาทคือเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ
4. การตัดสินคุณภาพของ งานวิจัย	คุณภาพอยู่ที่ผลของการวิจัย ที่ สามารถเป็นตัวแทนของ กลุ่มประชากรได้	คุณภาพของงานวิจัยอยู่ที่ ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ในสถานการณ์ที่ตนเอง ประสบอยู่

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าลักษณะของการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนตามแนวคิดของ Corey นั้นมีความเฉพาะเจาะจง และในการเลือกตัวอย่างไม่สนใจในทฤษฎีการสุ่มตัวอย่าง รวมทั้งมีความยืดหยุ่นในด้านการออกแบบการวิจัยมากกว่าการทำวิจัยทั่ว ๆ ไป ซึ่งสอดคล้องกับที่ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ (2539) ได้เสนอไว้ว่า การวิจัยทางการศึกษาโดยทั่ว ๆ ไป กับ การวิจัยปฏิบัติการ นั้นมีความแตกต่างกัน และการวิจัยปฏิบัติการนั้นไม่ค่อยเข้มงวดด้านระเบียบวิธีวิจัยมากนัก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การวิจัยทางการศึกษาโดยทั่วไป

ผู้วิจัยต้องมีความชำนาญเรื่องการวัด สถิติและวิธีการวิจัย เป้าหมายในการวิจัยเพื่อให้ได้รับความรู้และความสามารถสรุปหาผลของการวิจัยไปยังกลุ่มประชากรได้ หรือเพื่อเป็นการพัฒนาหรือการทดสอบทฤษฎี กำหนดปัญหาวิจัยโดยไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับตัวปัญหามากนัก มีการตั้งสมมติฐานและสามารถทดสอบได้ มีการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียด เน้นการสุ่มตัวอย่างเพื่อเป็นตัวแทนที่ดีที่สุดของประชากร มีการออกแบบการทดลองอย่างมีหลักการ มีการควบคุมความคลาดเคลื่อน การวัดผลจะพยายามให้ได้รับผลจากการวัดที่เชื่อถือได้มากที่สุด โดยมีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือก่อนนำไปศึกษา วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลค่อนข้างจะซับซ้อนและเน้นการทดสอบความมีนัยสำคัญเพื่อสรุปผลไปยังประชากร ผลที่ได้ส่วนมากจะมีปัญหาในการนำไปใช้ในทางปฏิบัติ เพราะผู้วิจัยกับผู้ใช้ผลวิจัยมีภูมิหลังที่แตกต่างกัน

การวิจัยปฏิบัติการ

ผู้วิจัยมีความรู้ความชำนาญด้านสถิติ และวิธีวิจัยไม่มากนัก มีการทำวิจัยเพื่อนำความรู้ไปใช้กับสถานการณ์ในชั้นเรียนโดยตรง กำหนดปัญหาวิจัยจากสถานการณ์ที่ผู้วิจัยพบปัญหาจริง การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องไม่จำเป็นต้องศึกษาให้ครอบคลุม ไม่เน้นการสุ่มตัวอย่างแต่ทำวิจัยกับนักเรียนในชั้นเรียนของตนเอง ไม่สนใจการควบคุมสภาพการทดลอง ไม่เข้มงวดในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ มักใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบง่าย ๆ แต่จะเน้นความคิดเห็นของครูผู้ทำวิจัย ผลการวิจัยจะนำไปใช้ได้ทันทีในสถานการณ์ของชั้นเรียนและการอ้างอิงผลไปยังกลุ่มอื่นจะได้ผลไม่มากนัก

จากลักษณะดังกล่าว ผู้วิจัยได้ข้อสรุปว่า การวิจัยปฏิบัติการ เป็นการวิจัยที่มุ่งแสวงหาความจริงในบริบทที่ต้องการ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ลงมือปฏิบัติงานจริง และมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในบริบทนั้น โดยมีได้มุ่งนำผลการวิจัยไปอ้างอิงทั่ว ๆ ไป

การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนนั้น ลักษณะของการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน คือ กระบวนการในการแสวงหาความรู้อันเป็นความจริงที่เชื่อถือได้ในเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อุปกรณ์นักเรียนในบริบทของชั้นเรียน และปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ทั้งในส่วน หลักสูตร วิธีสอน การจัดกิจกรรม สื่อ แบบฝึก รวมทั้งการวัดและประเมินผล เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนและคุณภาพการสอน เป็นการวิจัยที่ควบคู่ไปกับการปฏิบัติจริง โดยมีครูเป็นทั้งผู้ผลิตงานวิจัย และบริโภคนงานวิจัย (วิรัช วรรณรัตน์, 2537 และ สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม, 2538)

การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน คือ การพัฒนาทางเลือก ในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม เกิดประสิทธิภาพ มีประสิทธิภาพที่สุดในชั้นเรียน เพราะการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ไม่เพียงแต่เป็นกระบวนการหาคำตอบโดยอาศัยวิธีที่น่าเชื่อถือเท่านั้น แต่ยังเน้นที่การแก้ปัญหาในชั้นเรียนอีกด้วย

การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนควรมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ

1. เป็นการวิจัยจากปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอน
2. ทำการวิจัยเพื่อนำผลวิจัยไปพัฒนาการเรียนการสอน
3. ทำการวิจัยควบคู่กับการเรียนการสอน คือ สอนไปวิจัยไป แล้วนำผลการวิจัยไปแก้

ปัญหาในห้องเรียน ทำการเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่น

ดังนั้นจากการสังเคราะห์ความหมายของการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ผู้วิจัยได้ข้อสรุปว่า การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน หมายถึง กระบวนการในการแสวงหาความรู้อันเป็นความจริงที่เชื่อถือได้ จากปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อนำผลการวิจัยไปพัฒนาการเรียนการสอน

1.3 ความสำคัญของการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน : กลยุทธ์ในการพัฒนา "ครู" สู่ "ครูมืออาชีพ"

สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม (2538ก) สรุปว่า การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนนั้น จะช่วยให้ครูมีวิถีชีวิตของการทำงานครูอย่างเป็นระบบ เห็นภาพของงานตลอดแนว มีการตัดสินใจที่มีคุณภาพ เพราะมองเห็นทางเลือกต่าง ๆ ได้กว้างขวางและลึกซึ้ง มีการตัดสินใจที่มีเหตุผลและสร้างสรรค์ มีโอกาสคิดมากขึ้นในการใคร่ครวญเกี่ยวกับการปฏิบัติงานและครูสามารถบอกได้ว่างานจัดการเรียนการสอนที่ปฏิบัติไปนั้นได้ผลหรือไม่เพราะอะไร นอกจากนี้ยังสามารถควบคุมกำกับ และพัฒนาการปฏิบัติงานของตนเองได้อย่างดี ผลจากการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน จะช่วยให้ครูได้ตัวบ่งชี้ที่เป็นรูปธรรม และครูจะมีความสุขในการทำงาน

เป็นที่คาดหวังว่า เมื่อครูผู้สอนได้ทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนควบคู่ไปกับการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมแล้ว จะก่อให้เกิดผลดีต่อวงการศึกษา และวิชาชีพครู ดังนี้

1. นักเรียนมีการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. มีข้อความรู้หรือมีนวัตกรรมทางการจัดการเรียนการสอนที่เป็นจริงเกิดมากขึ้น ที่จะประโยชน์ต่อตัวครูและเพื่อนครู
3. การทำงานของครูจะพัฒนาไปสู่ครูมืออาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการในการที่จะพัฒนาครูของกระทรวงศึกษาธิการ

คุรุสภา ซึ่งเป็นสภาในกระทรวงศึกษาธิการมีฐานะเป็นองค์กรส่งเสริมและพัฒนาวิชาชีพครู ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู จำนวน 11 ข้อ จะสามารถปฏิบัติและประเมินพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของครูได้ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ครูผลักดันจากคุณภาพภายในตัวครู ซึ่งจะช่วยพัฒนาครู และวิชาชีพครูให้มีความมั่นคง มีเกียรติศักดิ์ศรีเป็นที่ยอมรับและศรัทธาของสังคมสืบไป

เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูทั้ง 11 ข้อ มีดังนี้

1. ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ
2. ตัดสินใจปฏิบัติการกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่เกิดกับผู้เรียน
3. มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ
4. พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติให้เกิดผลจริง
5. พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ

6. จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน
7. รายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ
8. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน
9. ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์
10. ร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ในชุมชน
11. แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา

วิชัย ตันศิริ (2539) ได้ให้ความเห็นว่า การพัฒนาครูสามารถเกิดขึ้นได้ทุกชั้นตอน ตั้งแต่การปฐมนิเทศ จนกระทั่งกำหนดให้เสนอผลงานวิชาการเพื่อประเมินตำแหน่งทางวิชาการ การพัฒนาครูมีความสำคัญมาก การที่ครูได้ประกาศนียบัตรจากสถาบันการศึกษามีได้หมายความว่าครูพร้อมแล้วที่จะเป็นครูที่ดีได้ เส้นทางของการพัฒนาตนเองไปสู่จุดสูงสุดยิ่งอีกไกลมาก ฉะนั้นการจัดระบบและกระบวนการพัฒนาครูจึงมีความสำคัญมาก ในประเทศไทย คณะกรรมการข้าราชการครูได้กำหนดแนวทางการพัฒนาครูไว้ในรูปแบบต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่การปฐมนิเทศ ซึ่งเดิมใช้เวลา 3 วัน ก็ให้ขยายเวลาเป็น 1 เดือน ส่วนในระหว่างการปฏิบัติงานยังไม่มีระบบที่แน่ชัด ขึ้นอยู่กับนโยบายและแผนของแต่ละกรม ที่จะจัดการฝึกอบรมตามนโยบายเฉพาะด้าน

ส่วนที่คณะกรรมการข้าราชการครู (ก.ค.) กำหนด คือ ในการประเมินเข้าสู่ตำแหน่ง อาจารย์ 3 จะต้องส่งผลงานทางวิชาการ เช่น การทำคู่มือการสอน การเขียนตำราเรียน การวิจัย เป็นต้น ข้อกำหนดดังกล่าวนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะส่งเสริมหรือกระตุ้นให้ครูได้พัฒนาตนเอง

การวิจัยเชิงปฏิบัติการของครูที่กล่าวมา ถึงแม้การกำหนดขั้นตอนที่แตกต่างกันบ้าง แต่ก็มีพื้นฐานมาจากการวิจัยทางการศึกษานั้นเอง

สุนีย์ เหมะประสิทธิ์ (มปป.) ได้สรุปว่า การวิจัยปฏิบัติการ เป็นรูปแบบที่สะท้อนถึงตนเอง หรือการตรวจสอบตนเอง ดังนี้

- (1) ทำให้ผู้ร่วมวิจัยได้ปรับปรุงการปฏิบัติงานของตน
- (2) ทำให้เข้าใจถึงการปฏิบัติงานของตนและทีมงานหรือองค์กร
- (3) ทำให้ตัดสินใจในการเลือกสภาพการณ์ที่เหมาะสม เพื่อดำเนินการทางการศึกษา

ให้เกิดประสิทธิภาพ

ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ (มปป.) ได้สรุปว่า การวิจัยปฏิบัติการ เป้าหมายของการวิจัยจะมุ่งไปที่ข้อค้นพบที่ได้จากสถานการณ์เฉพาะ มากกว่าที่จะสรุปพาดพิงไปถึงสถานการณ์อื่น ผลการวิจัยจะไม่เน้นความตรงภายในและความตรงภายนอก และกลุ่มตัวอย่างไม่จำเป็นต้องเป็นตัวแทนของประชากร เพราะผลที่ได้จะนำไปใช้กับกลุ่มที่ศึกษาอยู่เท่านั้น ข้อค้นพบที่ได้จะสามารถนำไปใช้ได้ทันทีในสถานการณ์ของชั้นเรียนนั้น และจะมีความสามารถทำให้การพัฒนาเกิดขึ้นได้จริง และอาจเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ความเป็น Subject ในกลุ่มเดิม แต่การอ้างอิงไปยังกลุ่มอื่นอาจจะได้ผลไม่มากนัก

อุทุมพร จามรนาน (2537) ได้ให้แนวคิดว่า เมื่อครูทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน จะเป็นการกระตุ้นให้ครูได้สะท้อนการทำงานด้านการเรียนการสอน และการจัดการเรียนการสอนเพื่อปรับปรุงการทำงานของตนและของนักเรียนให้ดีขึ้น

Arends (1994) ได้สรุปว่า ผลจากการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนจะทำให้ครูเกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านการปฏิบัติงาน และด้านการจัดการเรียนการสอน สิ่งสำคัญที่เกิดจากการเป็นครูนักวิจัยคือครูได้พัฒนาความรู้ในการปฏิบัติงานของตนได้กว้างขวาง ทักษะ ซึ่งฐานความรู้ของครูสำคัญมากต่อการตัดสินใจในการปฏิบัติงานการเรียนการสอนของครู Shulman (1987) ได้เสนอ องค์ประกอบของความรู้สำคัญที่ครูต้องใช้ในการปฏิบัติงานจัดการเรียนการสอน ดังนี้

- (1) ความรู้ในเนื้อหาสาระ อันเป็นศาสตร์ของวิชาที่สอน
- (2) ความรู้ในหลักการและวิธีการสอนหรือการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้
- (3) ความรู้ในหลักสูตร
- (4) ความรู้เกี่ยวกับผู้เรียน
- (5) ความรู้ในบริบทต่าง ๆ ของการจัดการเรียนการสอน
- (6) ความรู้เกี่ยวกับเป้าหมายทางการศึกษา

2. ขั้นตอนของการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

นักการศึกษาทั้งต่างประเทศและในประเทศได้เสนอความคิดเกี่ยวกับและขั้นตอนของการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนไว้อย่างหลากหลาย ดังต่อไปนี้ คือ

Arends (1994) กล่าวว่าการศึกษาวิจัยปฏิบัติการจะมี 3 ขั้นตอน คือ

(1) รวบรวมข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้องเกี่ยวกับชั้นเรียนของครู

(2) ใช้ข้อมูลในการปฏิรูปทางเลือกที่เกี่ยวกับยุทธวิธีในการสอนและในกิจกรรม

การเรียนการสอน และ

(3) ร่วมแสดงความคิดโดยใช้ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กนักเรียนมาใช้เพื่อนำแนวคิดไปใช้และเพื่อให้เกิดความมั่นใจในลักษณะของกิจกรรมและวิธีการสอนที่จะใช้ในชั้นเรียน

Louis Cohen and Lawrence Manion (1986) ได้กล่าวถึงการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการของครูว่ามี 8 ขั้นตอน คือ

(1) การกำหนดปัญหาและประเมินปัญหา ซึ่งเกิดจากการปฏิบัติงานในทุก ๆ วัน

ของครู

(2) การตกลงเสนอแนวทางการวิจัยในระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ครู นักวิจัยที่ปรึกษา และ ผู้สนับสนุน เพื่อเสนอเค้าโครง การทำปัญหาให้ชัดเจนขึ้น การกำหนดองค์ประกอบที่เป็นเหตุเป็นผล ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญเป็นจุดที่จะนำไปสู่ความสำเร็จหรือล้มเหลว

(3) การทบทวนวรรณคดีที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาลงานอื่น ๆ ในด้าน การตั้งวัตถุประสงค์ กระบวนการ และปัญหาที่ประสบ

(4) กำหนดวัตถุประสงค์ ตั้งสมมุติฐานที่สามารถทดสอบได้

(5) เลือกวิธีดำเนินการวิจัย เช่น กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้

(6) ประเมินวิธีดำเนินการในขั้นที่ 5

(7) การรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล และ

(8) การแปลผลข้อมูล

เขาวภา เจริญบุญ (2537) ได้สรุปว่า กระบวนการและขั้นตอนในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน มีลักษณะเช่นเดียวกับกระบวนการและขั้นตอน ของการวิจัยทางการศึกษา มีบางส่วนเท่านั้นที่แตกต่างกัน นักการศึกษาและนักวิจัยได้เสนอกระบวนการและขั้นตอนในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนไว้ 9 ขั้นตอน คือ

(1) การเลือกและกำหนดปัญหา

(2) การกำหนดและนิยามตัวแปรในการวิจัย

(3) ความคลาดเคลื่อนในการวิจัย

- (4) การออกแบบการวิจัย
- (5) การเก็บรวบรวมข้อมูล
- (6) การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมาย
- (7) การเขียนโครงการวิจัย
- (8) การเขียนรายงานการวิจัย และ
- (9) การเผยแพร่ผลการวิจัยและการใช้ประโยชน์

ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ (2539) ได้เสนอว่า ขั้นตอนของการวิจัยปฏิบัติการ มี 6 ขั้นตอน ดังนี้

- (1) การกำหนดปัญหาหรือเป้าหมายเกี่ยวกับสิ่งที่จะพัฒนาให้ดีขึ้น
- (2) ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- (3) ตั้งสมมุติฐานที่สามารถทดสอบได้ โดยเขียนให้มีความชัดเจน และเฉพาะเจาะจง

ในสถานการณ์ที่ศึกษานั้น

(4) เขียนขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการของการวิจัยให้ชัดเจน พร้อมทั้งระบุสถานการณ์เฉพาะไว้ด้วย เนื่องจากผลของการวิจัยจะเน้นที่ผลในสถานการณ์เฉพาะมากกว่าที่จะสรุปอ้างอิงไปยังประชากร

(5) กำหนดเกณฑ์ในการประเมิน เทคนิคการวัด พร้อมทั้งวิธีการอื่นที่จะนำมาใช้ในการรวบรวมข้อมูล และ

- (6) วิเคราะห์ข้อมูล และประเมินผลที่ได้จากการวิเคราะห์

วิรัช วรรณรัตน์ (2537) ได้สรุปขั้นตอนของการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน มี 5 ขั้นตอน คือ

- (1) กำหนดปัญหา
- (2) นิยามปัญหา
- (3) การรวบรวมข้อมูล
- (4) การวิเคราะห์ข้อมูล และ
- (5) สรุปและรายงานผล

กระบวนการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนมีรูปแบบทำนองเดียวกับการวิจัยทางการศึกษาทั่วไป กล่าวคือ เริ่มจากปัญหา ตั้งสมมุติฐาน ดำเนินการ มีข้อมูลเพียงพอและมีคุณภาพที่จะพิสูจน์ และสรุปผล ในการรายงานก็แจกแจงเป็น 5 บท เพราะการวิจัยในชั้นเรียนจะมุ่งเน้นที่การคิดค้นพัฒนานวัตกรรมมากกว่าการวิจัยเพื่อรู้ปัญหาอย่างเดียว

สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม (2538 ก) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบของการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนในด้านต่าง ๆ ของการวิจัย วิธีวิจัย และการใช้ผลการวิจัย ว่าน่าจะมีรูปแบบเป็นโปรแกรมการวิจัย แบบการวิจัยและพัฒนา ซึ่งโปรแกรมการวิจัย อาจมีระยะของการทำวิจัยอย่างน้อย 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เพื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาการเรียนและการจัดการเรียนการสอนทำได้โดยวิเคราะห์หรือศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ จากการสำรวจข้อมูลพฤติกรรมในห้องเรียน และ ในโรงเรียน นอกจากนั้นอาจทำการศึกษากรณี นักเรียนกลุ่มที่น่าสนใจเพื่อเป็นทางเลือกของปัญหาที่จะทำการแก้ไข

ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเพื่อทดลองวิธีการพัฒนา หรือนวัตกรรมการเรียนการสอนจากการวิจัยในระยะที่ 1 ทางเลือกนี้อาจจะเป็นการการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่หรือใช้นวัตกรรม เข้ามาช่วยในการจัดกิจกรรม นักวิจัยจะสร้างเครื่องมือหรือนวัตกรรมที่จะใช้ในการพัฒนาแล้วศึกษาคุณภาพของวิธีการหรือนวัตกรรมใน 2 ลักษณะ คือ

1) พัฒนาคความเหมาะสมตามเหตุผล อาจขอความช่วยเหลือจากเพื่อนครู หรือผู้เชี่ยวชาญให้ช่วยพิจารณา

2) เป็นการทดลองใช้สอนนักเรียน ซึ่งแบบการสอนมักจะเป็นแบบอนุกรมเวลา

ระยะที่ 3 เป็นระยะที่ครูนักวิจัยต้องการพิสูจน์ความจริงที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้นเกี่ยวกับผลวิธีการหรือนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นมาต่อการเรียนของนักเรียน ขั้นนี้จะทำการวิจัยเชิงทดลอง โดยจะมีกลุ่มควบคุม และควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนต่าง ๆ มากขึ้น

ในอีกแนวคิดหนึ่ง ของการอธิบายระยะต่าง ๆ ของการวิจัย เป้าหมายของการวิจัย และวิธีวิจัย เพื่อพัฒนา สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม (2538 ค) ได้เสนอขั้นตอนในการพัฒนางาน โดยมีเป้าหมายอยู่ที่การเปลี่ยนแปลงจากสภาวะจุดเริ่มต้น หรือสภาพปัจจุบันไปสู่สภาวะที่ต้องการ หรือสภาวะที่ปรารถนา ซึ่งมีลำดับขั้นของการพัฒนาอย่างเป็นระบบ 4 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดเป้าหมายที่ต้องการ หรือสถานะที่เรียกว่าพัฒนาแล้วให้ชัดเจน ในขั้นนี้ จำเป็นต้องให้ความหมายที่พัฒนาแล้วโดยรวมถึงสถานะนิยามปฏิบัติการ มีตัวบ่งชี้และเกณฑ์ที่ชัดเจน

ขั้นที่ 2 ประเมินสถานะที่เริ่มต้น ว่ามีลักษณะอย่างไร และห่างไกลจากสถานะเป้าหมายมากไหมในลักษณะใด

ขั้นที่ 3 มี 6 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

- 1) พิจารณาทางเลือกต่าง ๆ ในการเปลี่ยนแปลงจากสถานะเริ่มต้นไปเป็นสถานะเป้าหมาย
- 2) ประเมินทางเลือกต่าง ๆ แล้วเลือกทางที่ดีและเหมาะสมที่สุด
- 3) ดำเนินการตามทางที่เลือกแล้ว
- 4) ติดตามกำกับและประเมินการดำเนินการเพื่อให้รู้ว่าการกำลังไปในทิศทางและในลักษณะที่ต้องการหรือไม่ และเพื่อให้รู้ว่าจะต้องปรับเปลี่ยนอะไรอีกเพื่อให้ไปสู่เป้าหมายที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพและอย่างสร้างสรรค์มากขึ้น ผลจากขั้นนี้จะได้แผนดำเนินการในระยะต่อไป (แผน ก)
- 5) ดำเนินการตามแผน ก
- 6) ติดตามกำกับและประเมินการดำเนินงานตามแผน ก ซึ่งผลที่จะตามมาคือ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดียิ่งขึ้นในแผนดำเนินการในระยะต่อไป (แผน ก)

ขั้นที่ 4 ประเมินผลเพื่อให้มั่นใจว่าได้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนา โดยทั่วไปแล้วนักพัฒนาตามแผนนี้คือผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งสนใจและปฏิบัติงานในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ โดยใช้ข้อมูลเป็นพื้นฐาน

ซึ่งในแต่ละขั้นตอนทั้ง 4 ขั้นจะใช้วิธี วิจัยเป็นเครื่องมือช่วย ดังเช่นตัวอย่างต่อไปนี้

I ขั้นตอนการพัฒนา	II การใช้วิธีวิจัยเป็นเครื่องมือ (ตัวอย่างโปรแกรมการวิจัย)
1. กำหนดเป้าหมายการพัฒนา	R1 วิจัยเอกสาร R2 วิจัยเชิงสำรวจ
2. ประเมินสภาวะเริ่มต้น	R3 ประเมิน
3. วางกระบวนการดำเนินการและปรับปรุง พัฒนาไปเรื่อย ๆ	R4 วิจัยเอกสาร, วิจัยเชิงสำรวจ R5 วิจัยทดลอง1 R6 วิจัยทดลอง2
4. ถึงเป้าหมาย	R7 วิจัยเชิงทดลอง3 R8 ประเมินสภาวะสิ้นสุด

กระบวนการในการทำวิจัย ตามการแบ่งของ สุวีตนา สุวรรณเชตนิคม (2538 ข) แบ่งเป็นขั้นตอนหลัก ๆ ได้ 3 ขั้นตอนที่ชัดเจน ดังนี้

1) Conceptualization

- เลือกปัญหา (รวมถึงการกำหนดปัญหาการวิจัย และการตั้งคำถามวิจัย)
- เลือกวิธีวิจัย (จากตัวแปรที่ศึกษา จะเลือกรูปแบบ และนำไปสู่วิธีวิจัยที่จะให้ศึกษา)

2) Empirical Investigation

- จัดเก็บข้อมูล
- วิเคราะห์ข้อมูล

3) Conclusion

จากข้อมูลเชิงตรรกศาสตร์และข้อมูลเชิงประจักษ์ สามารถนำไปสู่ข้อสรุป เพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับการทำงาน หรือเพื่อทำการวิจัยต่อไป

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปขั้นตอนของการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เพื่อใช้ในการศึกษาดังนี้ คือ

1. การเลือกและการกำหนดปัญหา
2. การกำหนดวัตถุประสงค์
3. การเลือกวิธีดำเนินการ เช่น กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้
4. การรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล
5. สรุปผลการวิจัย/การผลิตผลงาน
6. การเผยแพร่ผลการวิจัย และการใช้ประโยชน์

และถ้าพิจารณาการบุกเบิกองค์ความรู้ในแต่ละเรื่องแล้วการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน น่าเป็นโครงการวิจัยที่ต่อเนื่องกันไป อย่างน้อย 3 ระยะ คือ (1) ระยะศึกษาปัญหา (2) ระยะสร้างนวัตกรรม (3) ระยะทดสอบนวัตกรรม (4) ระยะสร้างทฤษฎีหรือสรุปองค์ความรู้

3. การวิจัยรายกรณี (Case Study)

การวิจัยรายกรณี (Case Study) เป็นวิธีการในการรวบรวมข้อมูลและจัดระบบข้อมูลเชิงสังคมเพื่อนำเสนอภาพความเป็นจริงของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หน่วยในการศึกษาของการวิจัยรายกรณีนั้นอาจจะเป็นบุคคล ครอบครัว กลุ่มบุคคล สถาบันสังคม หรือแม้แต่ชุมชนก็ได้ จุดมุ่งหมายในการศึกษาก็เพื่อที่จะทำความเข้าใจวงจรชีวิต หรือช่วงใดช่วงหนึ่งของวงจรชีวิตของหน่วยที่จะศึกษา ส่วนแนวทางในการศึกษานั้นเป็นการศึกษาแบบเจาะลึกและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งอธิบายสถานภาพปัจจุบันของหน่วยที่ศึกษาหรือมีอิทธิพลต่อความเปลี่ยนแปลงใน

ด้านต่าง ๆ ของหน่วยที่ศึกษา การวิจัยรายกรณีเป็นการศึกษาระยะยาวเพื่อนำเสนอพัฒนาการของสิ่งนั้น ๆ ในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง

ประโยชน์ของการวิจัยรายกรณีที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ ความสามารถในการรักษาความเด่นชัดของหน่วยที่ต้องการศึกษาไว้ได้ ตัวอย่างเช่นในการศึกษาถึงตัวบุคคลเกี่ยวกับรายละเอียดต่าง ๆ เช่น เพศ วัย อาชีพ รายได้ เชื้อชาติ การศึกษา สถานภาพสมรส การศึกษาเชิงปริมาณไม่สามารถคงลักษณะที่เด่นชัดของหน่วยที่ศึกษาไว้ได้ เมื่อถามถึงซึ่งลงไปถึงความคิดเห็น ทักษะสติ บุคลิกภาพในความเป็นปัจเจกบุคคลหรือความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาไว้ได้ทั้งหมด สายฤดี วรกิจโภคพร (2533 อ้างถึงใน นพดล เจนย์กษร, 2536)

การวิจัยรายกรณี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีลักษณะสำคัญ คือ การแสวงหาความรู้โดยการพิจารณาปรากฏการณ์สังคมจากสภาพแวดล้อมความเป็นจริงในทุกมิติ เพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์กับสภาพแวดล้อมนั้น วิธีการนี้จะสนใจข้อมูลด้านความรู้สึกนึกคิด ความหมาย ค่านิยมหรืออุดมการณ์ของบุคคลนอกเหนือไปจากข้อมูลเชิงปริมาณ มักใช้เวลาในการศึกษาติดตามระยะยาว ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการเป็นวิธีการหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (สุรางค์ จันทวานิช, 2539) ซึ่งจะขยายความเป็นลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพได้ดังนี้

1. เน้นการมองปรากฏการณ์ให้เห็นภาพรวม โดยการมองจากหลายแง่มุม การศึกษาปรากฏการณ์นั้นจากแง่มุม หรือแนวคิดทฤษฎีที่มีความหลากหลายมากกว่ายึดแนวคิดอันใดอันหนึ่งเป็นหลัก ไม่พิจารณาปรากฏการณ์อย่างเป็นเสี่ยงเดียว หรือดูเพียงด้านใดด้านหนึ่ง แต่ดูให้เห็นภาพเต็มรูป

2. เป็นการศึกษาติดตามระยะยาวและเจาะลึก เพื่อให้เข้าใจความเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์สังคมซึ่งมีความเป็นพลวัต การวิจัยจึงมักกินเวลาเป็นปี เพื่อจะให้เห็นสภาพความเปลี่ยนแปลงในระยะต่าง ๆ นอกจากนั้นก็เป็นการศึกษาเจาะลึก เช่น การศึกษาเฉพาะกรณี หรือการศึกษาเฉพาะบุคคลเพื่อให้ทำความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งและสามารถมองภาพได้จากหลายแง่มุม

3. ศึกษาปรากฏการณ์ในสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ เพื่อให้เข้าใจความหมายของปรากฏการณ์ ในสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริง มักมีการวิจัยสนาม (Field research) ในการ

วิจัยคุณภาพจะไม่มี การควบคุมและทดลองในห้องปฏิบัติการ เพราะทำให้ผู้วิจัยไม่เห็นปรากฏการณ์ในบริบททางสังคมและวัฒนธรรม

4. คำนึงถึงความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกวิจัย ให้ความสำคัญและเคารพผู้ถูกวิจัยในฐานะที่เป็นเพื่อนมนุษย์ ไม่นำข้อมูลของผู้ถูกวิจัยไปเผยแพร่ไปใช้ให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ถูกวิจัย ไม่มีในใจถ้าผู้ถูกวิจัยไม่เต็มใจหรือไม่ต้องการให้ความร่วมมือ

5. ใช้การพรรณนาและการวิเคราะห์แบบอุปนัย ในการศึกษาชุมชนหรือการศึกษาเฉพาะกรณี เพื่อให้เห็นภาพรวมในขั้นแรก นักวิจัยเชิงคุณภาพจะให้รายละเอียดเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชนหรือกรณีศึกษา ในลักษณะของการพรรณนา ส่วนในการวิเคราะห์นักวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้วิธีการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (induction) เป็นวิธีการวิเคราะห์ที่สำคัญ วิธีการนี้คือการนำข้อมูลเชิงรูปธรรมย่อยๆ หลาย ๆ กรณีมาสรุปเป็นข้อสรุปเชิงนามธรรมโดยพิจารณา ลักษณะร่วมที่พบในการวิจัยเชิงคุณภาพจะเน้นการวิเคราะห์แบบอุปนัยมากกว่าการใช้สถิติตัวเลข

6. เน้นปัจจัยหรือตัวแปรด้านความรู้สึกนึกคิด จิตใจ ความหมาย ในการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคม นักวิจัยเชิงคุณภาพเชื่อว่าองค์ประกอบด้านจิตใจ ความคิดและความหมายคือสิ่งที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมมนุษย์และเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมมนุษย์ที่แสดงออกมา จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนจึงจะสามารถอธิบายปรากฏการณ์ได้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

องค์ประกอบและขั้นตอนการทำงานวิจัยคุณภาพ

นิตา ชูโต (2540) ได้เสนอแผนภาพองค์ประกอบและขั้นตอนในการวางแผนการวิจัยคุณภาพ เพื่อให้ นักวิจัยพร้อมที่จะทำงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ได้ ดังนี้

การวางแผน

- ปัญหาชั่วคราว
- เลือกพื้นที่
- เวลาศึกษา
- ตัวแปรต่างๆที่ศึกษา

สมมุติฐานในการทำงาน

- สมมุติฐานชั่วคราว
- ได้ปัญหาวิจัย

การเก็บข้อมูล

- สัมภาษณ์
- สังเกตแบบมีส่วนร่วม
- ข้อมูลเอกสาร

การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผล

- คัดทอนขนาดข้อมูล
- จัดทำให้เป็นระบบ
- ตรวจสอบสมมุติฐานและทฤษฎี
- เขียนรายงาน

ขั้นตอนแรกของการเริ่มงานวิจัยคือการเตรียมตัวทำงานในสนามซึ่งเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก “สนาม ในการวิจัยเชิงคุณภาพคือที่ที่ปรากฏการณ์สังคมที่เราจะศึกษานั้นเกิดขึ้น”

การเลือกสนาม

การเลือกสนามหรือสถานที่วิจัย ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลาย ๆ ประการ ทั้งที่เกี่ยวกับตัวแปรที่ศึกษาว่าเหมาะสมกับสถานที่วิจัย และ/หรือนักวิจัยจะสามารถเข้าไปเก็บข้อมูลได้หรือไม่ รวมทั้งนักวิจัยมีความรู้เดิมคุ้นเคยเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ มาก่อน

ยุทธวิธีเข้าสู่สนาม

นักวิจัยมียุทธวิธีใหญ่ ๆ 2 แบบอย่างในการแสดงออกถึงสถานภาพของนักวิจัย ได้แก่ แบบเปิดเผย คือ นักวิจัยขออนุญาตเข้าไปเก็บข้อมูลในสถานที่ใดที่หนึ่งโดยเปิดเผยสถานภาพการเป็นนักวิจัย และแบบปกปิด สถานภาพนักวิจัย เมื่อต้องการได้ข้อมูล สนามแบบ "ปิด" ต่อคนภายนอก กรณีดังกล่าวนักวิจัยจะสวมบทบาทเป็นคนอื่นปะปนเข้าสนามโดยไม่แจ้งให้ผู้คนในสนามรู้บทบาทที่แท้จริงของตนเอง

การสร้างสัมพันธภาพในสนาม

เมื่อนักวิจัยได้รับอนุญาตเข้าไปในสนามแล้ว สิ่งสำคัญที่จะทำให้การเก็บข้อมูลราบรื่น และได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ ขึ้นอยู่กับการสร้างสัมพันธภาพ การปฏิบัติตนให้เข้ากับบรรยากาศของสนาม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแต่งกาย กิริยาวาจา การประพฤติ การปฏิบัติตนซึ่งไม่ควรจะมากหรือน้อยเกินไป

การรวบรวมข้อมูลในสนาม

ยุทธวิธีสำคัญ ๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในสนาม คือ การสังเกต การสัมภาษณ์แบบลุ่มลึก และการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสนาม

การวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลจะกระทำควบคู่กันไป กล่าวคือ เมื่อได้ข้อมูลไม่ว่าจะได้จากเอกสาร สังเกตหรือสัมภาษณ์ นักวิจัยจะวิเคราะห์ ตรวจสอบความถูกต้องจากแหล่งต่าง ๆ ในสนาม โดยการสังเกต สัมภาษณ์ซ้ำหลาย ๆ แหล่งจากผู้ให้ข้อมูลหลายคน ด้วยวิธีการหลาย ๆ วิธีการ แล้วค่อย ๆ ปรับสมมุติฐานชั่วคราวไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งเกิดความชัดเจนในข้อมูล และการตีความหมาย

การจากสนาม

การจากสนามเป็นเรื่องที่นักวิจัยตัดสินใจเองว่า ควรสิ้นสุดเมื่อไร และควรจะทำอย่างไร จึงจะเหมาะสม สำหรับนักวิจัยเองและผู้ให้ข้อมูลซึ่งเริ่มจะเบื่อหน่ายในกรณีที่ไม่เกิดปัญหาผิดปกติ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การสังเกต (observation)

การสังเกต หรือการสังเกตการณ์ของผู้วิจัยเชิงคุณภาพ เน้นที่ความสัมพันธ์ของคนในสังคมมากกว่าสังเกตตัวคนแต่ละคน การสังเกตพฤติกรรมทางสังคมจึงต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยเชิงคุณภาพจึงต้องพักอยู่ในชุมชนที่ตนทำการวิจัย การสังเกตมี 2 แบบ คือ

1.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) คือ การเข้าไปเกี่ยวข้องกับหรือร่วมกิจกรรมด้วย เช่น ไปร่วมในพิธีแต่งงาน ผู้วิจัยจะเห็นพฤติกรรมหรือขั้นตอนต่าง ๆ ผู้วิจัยจะพบเห็นแบบแผนพฤติกรรม ความสัมพันธ์ของบุคคลและความหมายของพฤติกรรมนั้น ๆ ในขณะเดียวกันผู้วิจัยก็ควรพูดคุยและสัมภาษณ์ ชักถามพร้อม ๆ กันไปเช่นเดียวกัน

1.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non - participant observation) เป็นการสังเกตโดยที่ผู้วิจัยไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรม ผู้วิจัยเป็นคนที่อยู่นอกกิจกรรมที่เกิดขึ้น จึงไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ละเอียดเหมือนการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมจึงเหมาะในการเข้าสู่สนามในช่วงแรก ๆ หรือขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ เช่น การสังเกตการประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่ผู้จัดไม่อนุญาตให้บุคคลอื่นเข้าร่วมประชุม เป็นต้น

การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมอาจเกี่ยวเนื่องกันได้ เช่น ระยะเวลา ๗ ใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม แต่เมื่อผู้วิจัยคุ้นเคยกับชุมชนดีแล้วอาจขออนุญาตเข้าไปสังเกตแบบมีส่วนร่วมได้ ผู้วิจัยจึงต้องตระหนักว่าจะสังเกตอะไร ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มคนเป็นอย่างไร เพื่อให้เห็นความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ส่วนการบันทึกนั้นถ้าเป็นการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมก็สามารถกระทำได้ในขณะสังเกตแต่ถ้าเป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วมการบันทึกอาจจะไม่สะดวก ควรบันทึกเมื่อเสร็จจากการสังเกตแล้ว ในขณะที่สังเกตหรือบันทึกนั้นผู้วิจัยต้องคิด (หรือตีความ) และตรวจสอบลักษณะต่าง ๆ ของกิจกรรมไปด้วยการสังเกตจะให้ประโยชน์แก่ผู้วิจัยคือ จิววรรณ ประจวบเหมาะ (2531 อ้างถึงใน ไพฑูริย์ มีกุล, 2539)

1. ทำให้เห็นพฤติกรรมที่เป็นธรรมชาติ
2. ทำให้ได้ข้อมูลที่คนไม่ยอมบอกหรือไม่อาจตอบได้
3. จะเป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

2. การสัมภาษณ์ (Interview)

การสัมภาษณ์เป็นการซักถามหรือสนทนาตามที่ผู้วิจัยต้องการสนทนาหรือการซักถามจะมากน้อยหรือใช้เวลานานเท่าใดขึ้นอยู่กับผู้ให้สัมภาษณ์ แบบของการสัมภาษณ์และผู้

สัมภาษณ์จะต้องดูให้เหมาะสมกับเวลา หรือสามารถที่จะหยุดหรือตัดบทได้ (ถ้าผู้ถูกสัมภาษณ์พูดนอกประเด็น) แต่อาจจะใช้กลวิธีที่เหมาะสม เช่น เปลี่ยนประเด็นคำถาม หยุดดื่ม น้ำ ฯลฯ แต่ไม่ควรขัดคอผู้ให้สัมภาษณ์ในทันทีทันใด เพราะจะทำให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ไม่เต็มใจให้สัมภาษณ์ หรือให้ข้อมูลที่ไมตรงกับความ เป็นจริง การสัมภาษณ์มีหลายแบบ คือ

2.1 การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (formal interview) หรือการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามไว้แน่นอนในการสัมภาษณ์ และต้องการถามคนจำนวนมากในการที่จะนำมาเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้รับ

2.2 การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) หรือการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง การวิจัยเชิงคุณภาพนิยมใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ เป็นการสนทนาหรือการสัมภาษณ์ที่ไม่เคร่งครัดในการตั้งคำถาม แต่มุ่งที่จะทำความเข้าใจทัศนคติหรือระบบคิดของบุคคลในการให้ความหมายต่อปรากฏการณ์ต่าง ๆ ผู้วิจัยจะตั้งประเด็นปัญหาไว้ในใจเสมอ ถ้าเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์พูดนอกประเด็นก็ควรใช้กลวิธีในการดึงเข้าประเด็นที่ตนตั้งไว้ให้ได้ อนึ่งผู้วิจัยควรคำนึงถึงการสัมภาษณ์บุคคลในวันใด เมื่อไรจึงจะเหมาะสม เช่น ถ้าสัมภาษณ์ผู้สูงอายุอาจจะได้ทุกเวลา เพราะมีเวลารว่างมาก ถ้าเป็นวัยหนุ่มสาวหรือวัยกลางคนอาจจะใช้เวลาเช้าหรือเย็น เพราะว่างจากการทำงานแล้ว เป็นต้น

2.3 การสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือผู้ให้ข้อมูลหลัก คือผู้รู้ในชุมชนที่จะให้ข้อมูลอย่างละเอียด เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ เช่น พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของหมู่บ้าน (ถามผู้ใหญ่บ้านหรือผู้อาวุโสที่เป็นหัวหน้ามาตั้งหมู่บ้าน) ด้านการศึกษา (ถามครูในหมู่บ้าน) ด้านพัฒนา (ถามผู้ทรงคุณวุฒิของหมู่บ้านหรือพัฒนาการประจำในเขตตำบลนั้น) ด้านศาสนา (ถามเจ้าอาวาสวัดหรือผู้ที่เคยบวชที่วัดนี้มานานแต่สึกออกมาเป็นผู้อาวุโสในขณะนั้น) เป็นต้น การสัมภาษณ์แบบนี้จะกระทำได้อย่างละเอียดหรือเรียกว่าการสัมภาษณ์แบบลึก

การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีเทคนิควิธีเช่นเดียวกับการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ แต่แบบนี้จะเน้นประเด็นต่าง ๆ ตามที่ผู้ให้ข้อมูลรู้ ซึ่งผู้วิจัยจะต้องกำหนดเวลาในการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า และเมื่อผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลมีความคุ้นเคยกันแล้วเป็นส่วนใหญ่ การสัมภาษณ์แบบลึกจะให้ภาพรวมทางสังคมและวัฒนธรรมได้ดี จึงควรถามหลาย ๆ คน เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูลให้ได้ความตรงมากที่สุด

3. การบันทึกข้อมูล (field note)

การบันทึกหรือการจดบันทึกภาคสนามมีความสำคัญมาก เพราะจะป้องกันการหลงลืมได้ ผู้วิจัยจึงควรบันทึกข้อมูลไว้ อาจจะใช้สมุดบันทึกขนาดเล็กติดกระเป๋า เมื่อจำเป็นต้องจดชื่อบุคคลหรือสถานที่สำคัญย่อ ๆ เมื่อไปถึงที่พักหรือมีเวลาก็ขยายให้มากขึ้นตามที่ได้สังเกต หรือสัมภาษณ์บุคคล หรือเสนอแนะในการบันทึกอาจสรุปได้จากนักวิจัยสนาม ชยันต์ วรรธนะภูติ (2531 อ้างถึงใน ไพฑูรย์ มีกุล, 2539) ดังนี้

3.1 เป็นการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ การบันทึกไว้อย่างมีระบบจะช่วยให้สะดวกในการนำข้อมูลมาใช้ได้ทันทีโดยไม่สับสน และไม่ต้องกลับไปสนามอีก

3.2 ผู้วิจัยจะบันทึกข้อมูลในขณะที่สังเกตหรือสัมภาษณ์หรือภายหลังยอมขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ที่อำนวย แต่ไม่ควรบันทึกภายหลังจากการสัมภาษณ์หรือสังเกตนานเกินไป เพื่อป้องกันไม่ให้หลงลืมได้ ผู้วิจัยสนาม อาจมีความเห็นแตกต่างกันตามประสบการณ์ของแต่ละคน เช่น บางคนเห็นว่าควรบันทึกให้ได้มากที่สุดแล้วทำประเด็นที่สำคัญไว้ให้ตรวจสอบได้ง่าย

3.3 การเขียนบันทึกเป็นสิ่งที่ยากเพราะต้องจำเหตุการณ์นั้นได้ จึงต้องฝึกฝนการจำและสิ่งช่วยจำ เช่น การถ่ายภาพ การเขียนลงสมุดโน้ตฉบับกระเป๋าก การบันทึกโดยเทปบันทึก เป็นต้น จึงต้องมีการเตรียมสิ่งช่วยจำเหล่านี้ไว้เสมอ โดยเฉพาะสมุดโน้ตและกล้องถ่ายรูปมีความจำเป็นมากจึงควรนำติดตัวไปด้วยเสมอ การบันทึกจะเป็นการกรองหรือวิเคราะห์ข้อมูลระดับหนึ่ง ผู้วิจัยจะได้รู้ว่าตนเก็บข้อมูลได้สมบูรณ์เพียงใดเมื่อได้ตรวจสอบข้อมูลที่บันทึกไว้ในแต่ละวัน (ไพฑูรย์ มีกุล, 2539)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการจำแนกหมวดหมู่ของข้อมูลให้เป็นระบบเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในความหลากหลาย ความหมายและความสัมพันธ์ของข้อมูลในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมหนึ่ง ชยันต์ วรรธนะภูติ (2531 อ้างถึงใน ไพฑูรย์ มีกุล, 2539) การอธิบายความหมายและความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เห็นความหลากหลายของปรากฏการณ์มากกว่าที่จะเสนอความสัมพันธ์ และความคล้ายคลึงที่วัดได้ด้วยค่าทางสถิติ (เช่น การวิจัยเชิงปริมาณ) ความหลากหลายของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่มีลักษณะเกี่ยวข้องกัน เพราะเชื่อมโยงกัน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ที่มีอยู่จริงในสังคมทุก ๆ ด้าน เพื่อให้ได้ภาพรวม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพอาจทำได้หลายวิธีตามลักษณะงานวิจัย

แนวคิดในการวิเคราะห์ข้อมูล

แนวการวิเคราะห์ข้อมูลสนามในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการวิจัย แนวคิดทฤษฎีในการวิเคราะห์ ข้อมูลสนามส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับพื้นฐานของแนวคิดของทฤษฎีใหญ่ ๆ ทางปรากฏการณ์วิทยา วัฒนธรรมการเรียนรู้ ดังนั้นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลสนามจึงเป็นเรื่องที่นักวิจัยจะนำรายละเอียดและประสบการณ์ในสนาม มาแสดงให้เห็นความเกี่ยวข้องกับปัญหาวิจัยอย่างไรโดยวิเคราะห์ให้เห็นรายละเอียดที่ลึกซึ้งให้เห็นรูปแบบประสบการณ์ วิธีคิด กรอบของวัฒนธรรมของสนาม หรือเพียงแค่ต้องการแสดงภาพตัวอย่าง เพื่อประกอบการวิเคราะห์เชิงปริมาณ เพื่อให้เห็น เปรียบเทียบ ความเหมือน ความแตกต่างของแต่ละกรณี และหรือต้องการศึกษาเพื่อพัฒนาทฤษฎีเฉพาะจากข้อมูลรูปธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การได้มาซึ่งทฤษฎีอื่น ๆ ได้คำอธิบายใหม่ ทฤษฎีใหม่ ๆ ต่อไป

เมื่อตระหนักในความคิดดังกล่าวแล้ว นักวิจัยก็สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์สรุปสร้างทฤษฎีจากข้อมูลรูปธรรมในสนามเป็นข้อมูลนามธรรมได้ โดยวิธีการอุปนัยต่อไปว่าจะวิเคราะห์ข้อมูลในระดับใด ระดับอธิบาย ปรากฏการณ์จะเชื่อมโยงความคิดคนใน - คนนอก จะจัดทำระบบคำวิธีคิด จะสร้างเป็นรูปแบบหรือทฤษฎี และการเขียนรายงานการวิจัย ก็จะเป็นผลผลิตของรูปแบบการวิเคราะห์ที่ได้คิดสร้างตามแนวทางที่ได้วางไว้แน่นอน (นิตา ชูโต, 2540)

การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์

การวิจัยเชิงคุณภาพนั้นขณะที่เก็บข้อมูลไม่ว่าจะเป็น การสังเกต การสัมภาษณ์ ข้อมูลเอกสารในสนามนั้น นักวิจัยจะใช้เวลาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้อุปนัยไปและนำผลวิเคราะห์มาใช้ในการปรับแนวคิด ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และวิธีการเก็บข้อมูลให้ครบถ้วน เพิ่มความแม่นยำของการวิจัยยิ่งขึ้น

ดังนั้นช่วงการเก็บข้อมูลกับวิเคราะห์ จึงมิได้แยกออกจากกันอย่างเด็ดขาดเป็นสองช่วง แต่เป็นกระบวนการที่ควบคู่กันไป เพียงแต่ความเข้มข้นของกิจกรรมในแต่ละช่วงแตกต่างกัน Lofland (1971 อ้างถึงใน นิตา ชูโต, 2540)

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จึงเริ่มกระทำไปเรื่อย ๆ ตั้งแต่อยู่ในสนาม และหลังจากเก็บข้อมูลเสร็จก็เป็นช่วงที่นำเอาแนวคิดต่าง ๆ ที่ได้พัฒนาไว้ก่อนมาวิเคราะห์ทำเป็นระบบอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งจะทำให้งานวิเคราะห์เป็นระบบ และทำได้สะดวก ไม่ยุ่งยากสับสน

สิ่งสำคัญที่นักวิจัยพึงระมัดระวัง คือ อย่างหึงให้ข้อมูลกองไว้เป็นตั้ง ๆ โดยมีได้วิเคราะห์ หรือแม้แต่อ่าน นักวิจัยจะต้องอ่านบันทึกต่าง ๆ ที่เขียนบันทึกไว้ในสนาม ไม่ว่าจะบันทึกสนามที่เขียนเอง หรือบันทึกสนามที่ผู้ช่วยวิจัย หรือผู้ร่วมวิจัยเขียน ข้อมูลบันทึกสัมภาษณ์ที่พิมพ์ถ่ายถอดจากเทปบันทึก และข้อมูลเอกสารต่าง ๆ การอ่านเพื่อวิเคราะห์นั้น จะต้องอ่านแล้วอ่านอีกหลายครั้ง อ่าน วิเคราะห์ เชื่อมโยง และอ่าน อาจ เป็นครั้งที่ 4 หรือ 5 ถ้าจำเป็น และถ้าคิดว่ายัง “สกิดแก่นสาระ” จากข้อมูลได้ไม่ครบถ้วน การอ่าน คิด วิเคราะห์ เชื่อมโยง สังเคราะห์ หลาย ๆ ครั้งนี้เปรียบเสมือนการซักถามพูดคุยกับข้อมูลจนรู้อย่างทะลุไปรุ่ง การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพต้องใช้เวลาและความละเอียด นักวิจัยไม่มีทางเลือกอื่น ๆ ให้อีก นอกจากจะอุทิศเวลาและพลังกำลังให้งานนี้ อย่างเต็มว่า “การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นกระบวนการค้นหาค้นคิดที่ต่อเนื่องตลอดเวลาในการวิจัย” (นิศา ชูโต, 2540)

การจัดระบบเอกสารข้อมูล

ในขณะที่เก็บข้อมูล นักวิจัยมีเอกสารมากมาย จึงต้องจัดทำเอกสารเหล่านี้ให้เป็นระบบ โดยสร้างระบบแยกเป็นหมวดหมู่ (Files) เพื่อการสืบค้นได้ง่าย เมื่อแยกเป็นหลายหมวดหลายแฟ้ม ก็ต้องทำสำเนาหลายชุด และต้องเก็บต้นฉบับทุกสิ่งทุกอย่างไว้ 1 ชุด ในแฟ้มต้นฉบับเก็บไว้ในที่ปลอดภัย ต้นฉบับทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นเอกสาร หรือเทปบันทึกต่าง ๆ เมื่อนำออกไปจากแฟ้มต้นฉบับ เพื่อทำสำเนาเสร็จแล้วต้องรีบเก็บทันที เมื่อมีข้อมูลใหม่ ก็ต้องรีบทำสำเนานำต้นฉบับเข้าแฟ้มต้นฉบับทันที แฟ้มสำคัญที่ควรจัดทำ นอกเหนือจากแฟ้มต้นฉบับแล้ว ควรจัดทำแฟ้มข้อมูล ดังนี้

1. หมวดเรื่องทั่ว ๆ ไป เพื่อติดตามเรื่องราวต่าง ๆ ได้สะดวกรวดเร็วควรแยกเป็นแฟ้มบุคคล สถานที่ องค์กร เอกสาร รู้ได้ว่าอะไรเกิดขึ้นกับใคร เมื่อไร อย่างไร
2. หมวดข้อมูลสนาม นักวิจัยควรแยกแฟ้มข้อมูลการสังเกต แฟ้มการสัมภาษณ์ และแฟ้มบันทึกเกี่ยวกับกระบวนการในการเก็บข้อมูลไว้โดยเฉพาะ เพื่อช่วยในการเขียนวิธีการและกระบวนการเก็บข้อมูล สำหรับรายงานวิจัย

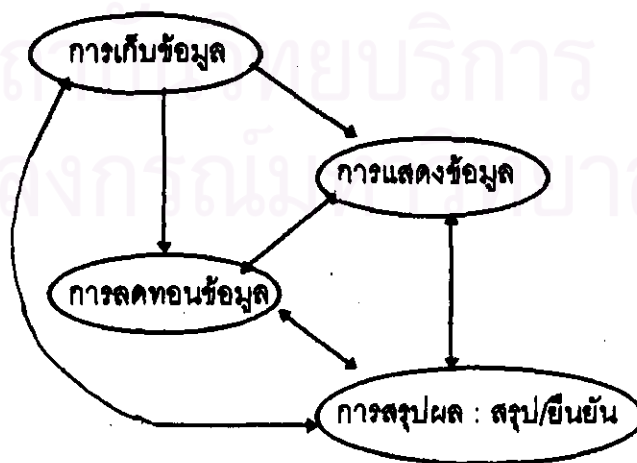
3. หมวดการวิเคราะห์ ในขณะที่เก็บข้อมูลและเริ่มต้นวิเคราะห์ นักวิจัยก็เริ่มจะมีแนวคิดเกี่ยวกับ หัวเรื่อง หัวข้อเกิดขึ้นแล้ว จึงสามารถเริ่มทำแฟ้มหัวเรื่องต่าง ๆ แยกเก็บเหตุการณ์และบันทึกความคิดในการวิเคราะห์ ฯลฯ เมื่อเวลาเก็บข้อมูลผ่านไปแฟ้มการวิเคราะห์ก็จะเพิ่มจำนวนเอกสารและหัวเรื่อง มาก ๆ ขึ้น ถ้านักวิจัยมีงบประมาณเพียงพอจะทำสำเนาเรื่องต่าง ๆ เรื่องละแผ่นแยกเข้าแฟ้ม แต่ถ้างบประมาณจำกัดก็ใช้ดินสอขีดเขียนหรือใส่หัวเรื่องไว้ แล้วตัดแยก ประติด เก็บใส่ในแต่ละแฟ้มหัวเรื่อง ฯลฯ

การแยกแฟ้มไว้เป็นหมวดหมู่ให้เป็นระบบนี้ จะช่วยในการวิเคราะห์และเขียนต่อไป แม้ว่าการแยกและเก็บแฟ้มจะต้องใช้เวลามากก็ตาม แต่ถ้าทำให้เป็นระบบเสียแต่แรกจะประหยัดเวลาในภายหลัง

กิจกรรมการวิเคราะห์ข้อมูล

กิจกรรมในการวิเคราะห์นั้น ประกอบด้วย กิจกรรมการลดทอนขนาด และปริมาณข้อมูล (Data Reduction) การเลือกข้อมูลเพื่อแสดงหลักฐาน (Data display) การสร้างข้อสรุป และการทดสอบยืนยันผลสรุป (Conclusion and Verification) กิจกรรมนี้ต่อเนื่องและเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ดังรูป Miles and Huberman (1987 อ้างถึงใน นิตยา ชูโต, 2540)

แผนภาพที่ 1 องค์ประกอบการวิเคราะห์ : รูปแบบปฏิสัมพันธ์

1. การลดทอนข้อมูล (Data Reduction)

หมายถึงกระบวนการ "เลือกค้นหาจุดที่น่าสนใจ ทำให้เข้าใจง่าย สรุปย่อปรับข้อมูลดิบ" ที่เก็บจากสนาม จะเห็นว่า การปรับลดทอนข้อมูลนั้นเราทำอยู่ตลอดเวลาตั้งแต่การแปลงความคิดเป็นการเก็บข้อมูล การเลือกสนาม การตัดสินใจว่าจะเก็บข้อมูลอะไรที่แทนแนวคิดนั้น ๆ และในช่วงการเก็บข้อมูลเราก็ทำการลดทอนข้อมูล (คือสรุป ลงรหัส ทดสอบแนวคิด รวมเป็นกลุ่ม แบ่งเป็นส่วน ๆ เขียนหรือสรุปชั่วคราวและแปลงข้อมูลอยู่ตลอดเวลาไปจนกระทั่งเขียนรายงานเสร็จ

การลดทอนข้อมูลถือเป็นส่วนหนึ่งของการวิเคราะห์ข้อมูล นักวิจัยเป็นผู้ตัดสินใจว่า ข้อมูลกลุ่มไหนจะลงรหัส กลุ่มไหนไม่ใช้ ฯลฯ การลดทอนข้อมูลเป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบของการวิเคราะห์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจเป็นพวก เป็นประเภท เป็นรูปแบบ หาจุดที่น่าสนใจ และปรับลดเพิ่มหาข้อมูลใหม่ จนกระทั่งได้ผลสรุปและพิสูจน์บทสรุปที่น่าพอใจ

2. การแสดงข้อมูล (Data display)

ในส่วนของการวิเคราะห์นี้ การแสดงข้อมูล หมายถึง "กระบวนการวิเคราะห์ การจัดการเลือก เห็น สรรหา ตัวอย่างข้อมูล หรือสาระสนเทศไม่ว่าจะเป็นการสรุปจากรายงาน การสังเกต คำพูดจากการสัมภาษณ์ หรือการกระทำของตัวละคร ฯลฯ" นำมาแสดงเป็นหลักฐานของข้อสรุปชั่วคราวเสนอไว้ เพื่อแสดงให้เห็นและก่อให้เกิดความเข้าใจว่า อะไรเกิดขึ้น ทำไมอย่างไร อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์และสรุปผลต่อไป

การแสดงข้อมูลเชิงคุณภาพ ส่วนใหญ่นั้นจะกระทำในรูปของการเขียนเล่า ฉะนั้นเมื่อนำข้อมูลที่เขียนไว้ 2,000 - 3,000 หน้า เรียงตามเวลา มาวิเคราะห์เลือกแสดงหรืออธิบายสาเหตุและเหตุผล โดยตัดทอนกระโดดกลับไปกลับมา เพื่อเป็นหลักฐานในแต่ละส่วนมาแสดงให้ครบถ้วนนั้น เราจึงเห็นงานวิจัยเชิงคุณภาพเป็นรายงานเขียนเล่มโต ๆ หน้า ๆ เป็นส่วนใหญ่ การเขียนเล่าหรืออธิบายด้วยถ้อยคำมาก ๆ ยาวนี้ บางครั้งเป็นข้อมูลที่มากเกินไปที่มนุษย์จะรับได้ในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ดังนั้นการแสดงข้อมูลเพื่อเป็นหลักฐานอาจประยุกต์ใช้ตาราง แผนภาพ รูปกราฟ ฯลฯ แสดงแทนการเขียนอธิบายจะช่วยให้เกิดความเข้าใจความชัดเจน และช่วยยับยั้งให้การอธิบายด้วยการเขียนถ้อยคำลดลงไปได้

3. การสร้างข้อสรุปและการยืนยันผลสรุป (Conclusion and Verification)

การวิเคราะห์ในส่วนนี้หมายถึง “การสังเคราะห์ข้อสรุปย่อย ๆ ในช่วงแรก ๆ เข้าด้วยกันเป็นข้อสรุป และตรวจสอบยืนยันเป็นผลสรุปการวิจัยในช่วงสุดท้าย” เมื่อนักวิจัยได้ข้อมูลมาในช่วงแรกและเริ่มวิเคราะห์ เราจะมองเห็นความหมาย ความคล้ายคลึง ความแตกต่าง ฯลฯ ได้บาง ๆ ชั่วคราว ซึ่งเขาก็จะสรุปเก็บไว้พราง ๆ ก่อน แล้วค่อย ๆ เก็บข้อมูลทดสอบแนวคิดการสรุปชั่วคราวไปเรื่อย ๆ เพราะข้อสรุปยังไม่มั่นคง ยังต้องการหลักฐานที่สูงยืนยันให้ชัดเจน

การพัฒนาข้อสรุปย่อย ๆ ไปสู่ข้อสรุปใหญ่ ๆ เรื่อย ๆ ขึ้นไปนี้ เป็นก้าวเล็ก ๆ ก้าวแรกของการพัฒนาทฤษฎีจากสภาพเฉพาะไปสู่ข้อสรุปทั่ว ๆ ไป (Generalized) นี้ คือกระบวนการของการประมวลความคิดอันเกิดจากข้อมูลรูปธรรมสนามไปสู่รูปแบบที่เป็นนามธรรม เป็นทฤษฎี (Grounded Theory) ตามวิธีการแบบอุปนัย (Deductive) นั้นเอง

และเพื่อให้แน่ใจว่า บทสรุปน่าเชื่อถือ นักวิจัยก็ต้องวิเคราะห์ตรวจสอบอีกครั้ง ในขณะที่เขียนรายงานกับข้อมูลสนามเพื่อยืนยันผลสรุปวิจัย ด้วยการตรวจสอบแบบสามเส้า การนำผลสรุปวิจัยตรวจสอบความถูกต้องกับผู้ให้ข้อมูลเป็นต้น

ในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะต้องจัดทำบันทึกการแสดงกระบวนการวิเคราะห์ เพื่อแสดงประสบการณ์การเรียนรู้ และเพื่อการตรวจสอบกระบวนการวิเคราะห์ว่านักวิจัยได้ข้อมูลมาอย่างไร วิเคราะห์ข้อมูลอย่างไร ด้วยเหตุใด รวมทั้งสรุปผลการวิจัยว่าทำอย่างไร ฯลฯ เพื่อให้ นักวิจัยอื่น ๆ สามารถเรียนรู้และนำไปทำซ้ำได้

จากการสร้างรหัสไปสู่ทฤษฎี

การสร้างรหัส และลงรหัสข้อมูลเป็นส่วนหนึ่งของการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นคำพูด และข้อเขียน

เทคนิคในการวิเคราะห์นั้น ใช้เทคนิคในการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นเทคนิคที่ใช้วิเคราะห์ให้ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ แนวคิดในการวิเคราะห์ข้อมูลเขียน (Text data) นั้นสามารถจัดกระทำได้ 2 แนวทางคือ

1. วิเคราะห์ความหมายทางภาษา (Manifest) โดยตรง
2. วิเคราะห์ความหมายทางความรู้สึก หรือวิเคราะห์ทางนัยที่แอบแฝงอยู่ (Latent) ซึ่งจะรวมการตีความและนัยทางบริบทของภาษาไว้ด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพนี้ ใช้การวิเคราะห์ทั้ง 2 แนวทางผสมผสานกัน เพราะผู้วิจัยร่วมอยู่ในสนาม มีประสบการณ์และเข้าใจมุมมองของคนที่ให้ข้อมูลย่อมจะรู้ถึงความหมายของข้อมูลในบริบทของสนามและผู้ใช้ข้อมูลได้ดี

กระบวนการสร้างรหัสและวิเคราะห์มีรายละเอียดดังนี้

1. ในการวิเคราะห์ นักวิจัยจะต้องตกลงว่าจะใช้หน่วยวิเคราะห์อะไร เช่น คำ พยางค์ ประโยค บรรทัด ย่อหน้า แก่นของเรื่อง อุปนิสัย พฤติกรรมของตัวละคร ฯลฯ

2. พัฒนารหัส (Code) เพื่อเป็นเกณฑ์หัวข้อเรื่อง (Categories) ในการจัดแยกแยะวิเคราะห์ การพัฒนารหัสและสร้างเกณฑ์นี้ นักวิจัยควรทำเมื่อเริ่มได้ข้อมูลมา แล้วค่อย ๆ อ่านสร้างจากข้อมูลสนาม หรืออาจใช้เกณฑ์ที่ได้จากแนวคิดทฤษฎีหรือสมมติฐานชั่วคราวมาผสมผสานร่วมกันก็ได้แล้วแต่ความสนใจของนักวิจัย เช่น อาจจะเป็นคำที่ได้จากการสัมภาษณ์ คำที่อธิบาย หรือข้อสมมติฐานชั่วคราว เป็นต้น ดังนั้นรหัสอาจเป็นคำพูดของตัวละคร อาจเป็นคำบรรยายปรากฏการณ์หนึ่ง อาจเป็นการตีความ อาจเป็นข้อสรุป ฯลฯ เมื่อพัฒนารหัสแล้วต้องเขียนรายงานและสรุปความหมายไว้ให้ชัดเจน ซึ่งเมื่อมีผู้ลงรหัสหลายคนก็จะสามารถตรวจสอบความพึงต้องกัน (Reliability) ของผู้ลงรหัสได้ การลงรหัสข้อมูลในเบื้องต้นนี้เป็นการอ่านแยกย่อยข้อมูลอย่างเป็นระบบ ให้รู้จักข้อมูลอย่างละเอียดถี่ถ้วน

3. การลงรหัส จะจัดทำด้วยมือหรือคอมพิวเตอร์ก็ได้ซึ่งก็ต้องใช้การตัดสินใจเกี่ยวกับการลงรหัสเช่นกัน เพียงแต่การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ทำให้ไม่ต้องแยกแยะรวมรหัสและรูปแบบด้วยมือ ซึ่งจะสะดวกกว่าเมื่อมีข้อมูลมาจากหลาย ๆ แห่ง การลงรหัสด้วยมือ ในผ่านข้อมูลควรจัดทำสำเนาไว้หลาย ๆ แผ่น แยกไว้เพื่อการลงรหัสโดยเฉพาะ การลงรหัสอาจใช้ดินสอสี ชีต วงลงในแผ่นข้อมูล ซึ่งอาจลงรหัสไว้หลาย ๆ หัวข้อ แล้วนำมาคัด แยก ปะ รวมกอง ใส่กล่องไว้ตามหัวเรื่อง และรหัสรูปแบบ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ในช่วงนี้ เป็นการลดขนาดของข้อมูล เป็นหน่วยการวิเคราะห์ที่ใหญ่ขึ้น เกิดความเข้าใจ และสามารถสร้างข้อสรุปที่เหมือน ๆ คล้ายคลึงกัน หรือแยกเรื่องที่แตกต่างกัน พร้อมทั้งจะตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล เพื่อเขียนข้อสรุปต่อไป

4. การเขียนข้อสรุปย่อย ๆ คือ การสรุปความคิดเกี่ยวกับการลงรหัสและความสัมพันธ์ของรหัสต่าง ๆ ไว้ด้วยกัน อาจเป็นประโยค เป็นข้อความสั้น ๆ สักหน้าสองหน้าก็ได้แล้วแต่ความคิดที่เกิดขึ้นของผู้วิจัยในขณะนั้น ๆ ว่าเป็นอย่างไร ที่ได้นำรหัสต่าง ๆ มาเชื่อมโยงสรุปเข้าด้วยกัน

ข้อสรุปย่อยนี้สามารถจะปรับไปมากับกลุ่มข้อมูลที่สรุปมาได้ หรือเปลี่ยนกลุ่ม เปลี่ยนชื่ออีกก็ได้ ตามความสำคัญ ตามเวลา ตามสาเหตุและผล และอื่น ๆ ข้อสรุปนี้เป็นเพียงความคิดเท่านั้น ทั้งนี้ นักวิจัยจะต้องทดสอบข้อสรุปต่อไปเรื่อย ๆ ในแง่มุมต่าง ๆ จนกระทั่งอิ่มตัว คือ สามารถสร้างข้อสรุปที่ครอบคลุมข้อมูลใหม่ได้หมดแล้ว นักวิจัยจึงจะสังเคราะห์รวบรวมข้อสรุปย่อย ๆ เฉพาะไปสู่ ผลสรุปรวมได้

5. สร้างบทสรุป และยืนยันผลสรุป โดยตรวจสอบยืนยันกับข้อมูลการวิจัยทั้งหมด เช่น ตรวจสอบความตรงของผลสรุปกับผู้ให้ข้อมูลในสนาม ตรวจสอบสามเส้าทางทฤษฎี ตัวแปรต่าง ๆ รวมทั้งการตรวจสอบวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ นักวิจัยก็สามารถจะเสนอทฤษฎี (Ground Theory) ได้

6. ทฤษฎีที่สร้างจากข้อมูล จะมีคุณภาพหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการลงรหัสที่ว่าเหมาะสมกับข้อมูลและบริบทของสนามข้อมูล มิเช่นนั้นนักวิจัยบังคับจับข้อมูลให้เข้ากับรหัส ทฤษฎีจะใช้ได้ และสมจริงก็ต่อเมื่อสามารถอธิบาย และทำนายพฤติกรรมของตัวละครในสนามกับตัวแปรต่าง ๆ ทางสังคมวัฒนธรรมและกระบวนการทางสังคมในแง่มุมต่าง ๆ ได้ครอบคลุม และเนื่องจากกระบวนการทางสังคมที่มีความผันแปรสูง ทฤษฎีที่ดีต้องสามารถจับและปรับตัวแปรที่ก่อให้เกิดธรรมชาติของความผันแปรนั้น ๆ ได้ คือ ทฤษฎีจะต้องมีความยืดหยุ่นมีรายละเอียดของตัวแปรและสภาวะที่เชื่อมต่อความผันแปรทางสังคมได้

สุดท้าย ทฤษฎีต้องละเอียดอ่อน มีบูรณาการของแนวคิด คุณสมบัติของเกณฑ์ของสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งความเชื่อมโยงผูกมัดกันอย่างเป็นระบบที่เหมาะสมและสมจริง (นิตา ชูโต, 2538)

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พีรวัฒน์ วงษ์พรม (2533) ได้ศึกษาสภาพการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 10 ตัวแปร มุ่งศึกษาสภาพการทำวิจัยในชั้นเรียนในด้าน ปัญหาที่พบในชั้นเรียน สภาพการทำวิจัยในชั้นเรียน ปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัยชั้นเรียน และ ความต้องการในการทำวิจัยชั้นเรียน ตัวอย่างประชากรเป็นครูผู้สอน และครูวิชาการโรงเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 10 วิธีวิจัยเป็นการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพ (เชิงสำรวจ) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม จำนวน 2 ชุด คือ แบบสอบถามครูผู้สอน และแบบ

สอบถามครูวิชาการโรงเรียน พบว่า ครูในโรงเรียนประถมศึกษามีการแก้ปัญหาในชั้นเรียน โดยวิธีการทำวิจัยร้อยละ 38.80 และเรื่องที่ทำวิจัยส่วนมากเป็นหัวข้อเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในการทำวิจัยชั้นเรียนครูที่ทำวิจัยส่วนมากกำหนดปัญหาจากประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนและให้ความสำคัญแก่การวางแผนในการเก็บรวบรวมข้อมูล รูปแบบการวิจัยที่นิยมใช้ คือ การวิจัยเชิงสำรวจ แหล่งวิทยาการที่ใช้ศึกษา คือ ตำรา เอกสาร วารสาร ผู้ให้คำปรึกษาในการทำวิจัย คือ เพื่อนครู เครื่องมือที่ใช้มาก คือ แบบสังเกตและบันทึกที่สร้างโดยผู้วิจัยเอง ประชากรที่ใช้ คือ นักเรียน ค่าสถิติที่ใช้คือ ร้อยละ งบประมาณที่ใช้คือ งบประมาณส่วนตัว ช่วงเวลาที่ใช้ทำวิจัย คือเวลาที่ว่างจากการสอน ผลการวิจัยที่นำไปใช้แก้ปัญหาก็สามารถใช้แก้ปัญหได้ในระดับ พอใช้ ผลการวิจัยมีการเผยแพร่เป็นส่วนน้อย และครูมีความต้องการความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ในระดับมาก โดยต้องการให้มีแหล่งความรู้ในระดับอำเภอที่รวบรวมเอกสาร ตำราเกี่ยวกับการทำวิจัยในระดับมากที่สุด ความต้องการในการทำวิจัยชั้นเรียน มีความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านการจัดสรรงบประมาณในการทำวิจัย ครูส่วนมากต้องการให้จัดสรรงบประมาณให้แก่ครูโดยตรง ไม่ควรผ่านทางโรงเรียนและครูมีความต้องการความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ในระดับมาก

วันทนา ชูช่วย (2533) ศึกษาการทำวิจัยในโรงเรียนของครูมัธยมศึกษา สังกัดสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาเหตุจูงใจในการทำวิจัย และสาเหตุการไม่ทำวิจัยของครูมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร รวมทั้งศึกษาการทำวิจัยของครูมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2531 และ 2532 โดยศึกษาถึง ปัจจัยพื้นฐาน กระบวนการทำวิจัย ผลงานวิจัย การเผยแพร่และการนำไปใช้ แหล่งของข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยคือครูมัธยมศึกษาที่ทำการวิจัยทั้งหมด 37 คน จาก 27 โรงเรียน ส่วนครูมัธยมที่ไม่ทำการวิจัยใช้การสุ่มอย่างง่ายโรงเรียนละ 3 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง 81 คน และศึกษาจากผลงานวิจัยทั้งหมด 9 เรื่อง เครื่องมือที่ใช้ ใช้การสัมภาษณ์โดยมีแนวคำถาม และแบบวิเคราะห์ลักษณะงานวิจัย ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า เหตุจูงใจในการทำวิจัยของกลุ่มครูมัธยมศึกษาที่ทำการวิจัย ได้แก่ ประสบปัญหาในการทำงานที่โรงเรียนและต้องการข้อมูลที่เชื่อถือได้เพื่อนำมาพัฒนางานที่ปฏิบัติและได้รับการแต่งตั้งมอบหมายหรือได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารให้ทำการวิจัย สาเหตุการไม่ทำวิจัยของครู ได้แก่ การไม่มีเวลา ไม่มีความรู้และประสบการณ์ในการทำวิจัย และไม่เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการวิจัย การทำวิจัยของครูมัธยมศึกษา ในปีการศึกษา 2531 และ 2532 มี 42 โครงการ ปัจจัยพื้นฐานในการทำวิจัย ที่ครูมีความต้องการมากได้แก่ ที่ปรึกษาในการวิจัย เวลาในการทำ

วิจัย และแหล่งค้นคว้าข้อมูล การทำวิจัยของครูมัธยมศึกษาทั้ง 42 โครงการพบว่า ทำสำเร็จ 15 โครงการ อยู่ระหว่างดำเนินการ 19 โครงการ และล้มเลิก 8 โครงการ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้กระบวนการวิจัยดำเนินไปได้สำเร็จ ได้แก่ การมีบุคลากรในคณะวิจัยหรือผู้ช่วยวิจัยที่มีความรู้ด้านการวิจัย ผู้บริหารสนับสนุนติดตามงาน ได้รับความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง และการมีเวลาในการทำวิจัย ผลงานวิจัยที่ทำสำเร็จ มีลักษณะของรายงานการวิจัยส่วนใหญ่เป็นแบบย่อโดยเน้นเฉพาะผลการวิจัย จะมีรายงานที่มีลักษณะสมบูรณ์เพียง 3 เรื่อง การเผยแพร่และการนำผลการวิจัยไปใช้ ส่วนใหญ่เผยแพร่ภายในโรงเรียนโดยการนำเสนอต่อผู้บริหาร และแจกครูในโรงเรียน และผู้บริหารได้นำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการเสนอปรับปรุงงานในโรงเรียน

เขาวภา เจริญบุญ (2537) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในระดับมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนวุฒิปริญญาโทที่เคยทำวิจัยในชั้นเรียนหลังจากจบการศึกษา จำนวน 52 คน และครูผู้สอนวุฒิปริญญาโท ที่ไม่เคยทำวิจัยหลังจากจบการศึกษา จำนวน 52 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ พบว่า สภาพที่เอื้อต่อการทำวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งได้แก่ภาระอื่น ๆ นอกเหนือจากการสอน ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการทำวิจัยในชั้นเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .05$) และสาเหตุสำคัญที่ครูทำวิจัยในชั้นเรียน ได้แก่ (1) ความต้องการในการหาวิธีสอนที่จะทำให้นักเรียนสนใจและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น (2) เพื่อแก้ปัญหาและช่วยเหลือนักเรียน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเรียน (3) เพื่อทำผลงานอาจารย์ 3 (4) การให้การสนับสนุนของผู้บริหารในการทำวิจัยในชั้นเรียน (5) เพื่อนครูให้ความร่วมมือ ร่วมทำวิจัยในชั้นเรียน

พื่อน เปรมพันธุ์ (2534) ได้ศึกษาความต้องการการเสริมสมรรถภาพในการผลิตผลงานทางวิชาการของครูภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 5 ในด้านความรู้ และวิธีการในการแต่งตำรา หนังสือเรียน หนังสือส่งเสริมการอ่าน เอกสารประกอบการสอน แบบฝึก การทำวิจัย บทความ และการผลิตผลงานประเภทสื่อและสิ่งประดิษฐ์ ตัวอย่างประชากรเป็นครูภาษาไทยในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 จำนวน 46 โรงเรียน โดยส่งแบบสอบถามจำนวน 250 ฉบับ ไปยังตัวอย่างประชากร วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางและความเรียง ผลการวิจัยพบว่าครูภาษาไทย มีความต้องการการเสริมสมรรถภาพในการผลิตผลงานทางวิชาการมากในการแต่งตำรา การแต่งหนังสือเรียน การแต่งหนังสือส่งเสริมการอ่าน การเขียนเอกสารประกอบการสอน

การเขียนแบบฝึก การทำวิจัย การเขียนบทความ การผลิตสื่อและสิ่งประดิษฐ์ ทั้งในด้านความรู้ และด้านวิธีการ

Paul G. Schempp (1995) ได้ศึกษาการเรียนรู้จากการทำงานของครู ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการวิจัย อะไรคือความรู้ของครู และครูใช้ความรู้ได้อย่างไรในห้องเรียนของเขา โดยวิเคราะห์การแสวงหาความรู้ของครู ใช้การศึกษารายกรณีครูมัธยมศึกษา และใช้ระยะเวลาศึกษาที่ยาวนาน ใช้วิธีการที่หลากหลายในการเก็บรวบรวมข้อมูลของเทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม วิเคราะห์ผลงานและเอกสาร จากวิดีโอ และจากการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ความรู้ที่รวบรวมจากการเข้าไปสัมผัสกับแหล่งข้อมูลผู้วิจัยได้แบ่งประเภทของเรื่องที่ศึกษาออกเป็น 5 ประเภท คือ การจัดการชั้นเรียนและการทำงาน พฤติกรรมการสอน สาระของวิชา ศิลปะในการสอนเนื้อหาความรู้ และ บรรยายกายภายนอก การศึกษาพบว่า ด้านการจัดการห้องเรียนและการทำงาน ครู (กรณีศึกษา) หาประสบการณ์เหล่านี้จากการทำงาน และพฤติกรรมการสอนส่วนใหญ่ได้มาจากการสังเกตการสอนของครูคนอื่น ๆ หรือจากประสบการณ์การสอน สาระความรู้ที่เป็นหลักในการสอน คือ ความรู้เดิม ความคิดเห็นส่วนตัว แหล่งที่หาได้ง่าย และความสนใจของนักเรียน ศิลปะการสอน มี 3 ประการ คือ การสาธิต การฝึกฝน และการจัดกิจกรรม เส้นใยภายนอกคือ อิทธิพลภายนอกห้องเรียน เช่น กฎหมาย นโยบายของโรงเรียน การมีประสบการณ์ในการทำงานของกรณีศึกษาที่มีมากขึ้น ทำให้เกิดการพัฒนารู้นี้ และสิ่งนี้จะมีความรู้ที่มีประโยชน์สำหรับครูต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.4-สรุปงานวิจัยของไทยที่มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

ผู้ศึกษา	เรื่อง	ตัวแปรที่ศึกษา	วิธีวิจัย	กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือ
พิรวัฒน์ วงษ์พรม (2533)	สภาพการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การประเมินศึกษาแห่งชาติ ผลการประเมินศึกษาแห่งชาติ ผลการประเมินศึกษาแห่งชาติ	- ปัญหาที่พบในชั้นเรียน - สภาพการทำวิจัยในชั้นเรียน - ปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัยในชั้นเรียน - ความต้องการในการทำวิจัยในชั้นเรียน	เชิงสำรวจ	ครูผู้สอนและครูวิชาการ โรงเรียนเรขาคณิตศึกษา 10	แบบสอบถาม 2 ชุด ชุดที่ 1 แบบสอบถามครูผู้สอน ชุดที่ 2 แบบสอบถามครูวิชา การของโรงเรียน
วันทนา ชูช่วย (2533)	การทำวิจัยในโรงเรียนของครูมัธยมศึกษา สังกัดสามัญศึกษา สามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร	- เหตุจูงใจให้ทำวิจัย - สาเหตุการไม่ทำวิจัย - ปัจจัยพื้นฐานในการทำวิจัย คือ กระบวนการทำวิจัย ผลงานวิจัย การเผยแพร่ และการนำไปใช้	เชิงสำรวจ	ครูมัธยมสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ทำวิจัย 37 คน ไม่ทำวิจัย 81 คน	- การสัมภาษณ์โดยมีแนว คำถาม - แบบวิเคราะห์ลักษณะ งานวิจัย

ผู้ศึกษา	เรื่อง	ตัวแปรที่ศึกษา	วิธีวิจัย	กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือ
พื่อน ประมพันธ์ (2534)	ความต้องการในการเสริมสมรรถภาพในการผลิตผลงานทางวิชาการของครูภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 5	ความต้องการการเสริมสมรรถภาพในการผลิตผลงานทางวิชาการในด้านความรู้ และวิธีการในการแต่งตำราหนังสือเรียน หนังสือส่งเสริมการอ่าน เอกสารประกอบการสอน แบบฝึก การทำวิจัย บทความและการผลิตผลงานประเภทสื่อและสิ่งประดิษฐ์	เชิงสำรวจ	ครูภาษาไทยในใจเขียน สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 จำนวน 250 คน	แบบสอบถาม
เยาวภา เจริญบุญ (2537)	การศึกษาองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในระดับมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร	สภาพที่เอื้อต่อการทำวิจัยในชั้นเรียน - สถานศึกษาที่ครูทำวิจัยในชั้นเรียน	เชิงสำรวจ	ครูผู้สอนมูลนิธิวิทยุภาษาไทย - ผู้เคยทำวิจัยในชั้นเรียน จำนวน 52 คน - ไม่เคยทำวิจัยในชั้นเรียน จำนวน 52 คน	- แบบสอบถาม - แบบสัมภาษณ์

ซึ่งงานวิจัยที่ผ่านมาเน้นมุ่งศึกษาในเชิงสำรวจเกี่ยวกับการศึกษาความต้องการ ปัญหา และอุปสรรคในการทำวิจัยของครู โดยเน้นไปในรูปแบบของการวิจัยเชิงปริมาณซึ่งได้ข้อมูลเพียงผิวเผิน แต่ความรู้ในเชิงลึกเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเป็นครูนักวิจัยทั้งในด้านความคิด โลกทัศน์ และแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการทำวิจัยของครูนั้นยังเป็นความรู้ด้านที่ยังไม่มีใครศึกษาอย่างจริงจัง ดังนั้นจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเส้นทางของการพัฒนาครูนักวิจัยโดยใช้วิธีวิจัยรายการกรณีของครูดีเด่นระดับประถมศึกษาโดยเน้นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่มีความถูกต้องสมบูรณ์ครบถ้วน เชื่อถือได้ ตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจในกรณีที่ศึกษาอย่างสมบูรณ์ อันจะนำไปสู่ข้อค้นพบและข้อเสนอที่จะเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาครูด้วยกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย